БЕЛАРУСКАЯ МАЛАДЗЁЖНАЯ ГАЗЕТА

ЧЫРВОНАЯ "ЧЗ" ЗМЕНА

26 ліпеня 1994 г.
Аўторак
№ 81 (13798)
Кошт у розніцу 100 рублёў
Выдаецца з 1921 года

Малюе Віктар ДУБОВІК

27 ліпеня — Дзень незалежнасці Беларусі.

Кур'ер "ЧЗ"

З нагоды свята

Прэзідыум Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь прыняў зварот да суайчыннікаў з нагоды Дня незалежнасці.

У ім, у прыватнасці, гаворыцца: "Чатыры гады назад Вярхоўны Савет прыняў дэкларацыю аб дзяржаўным суверэнітэце Беларусі. У тым, што адбылося 27 ліпеня 1990 года, ёсць свая гістарычная справядлівасць. Ідэя незалежнасці — дзяржаўнай, палітычнай, нацыянальнай — мае на Беларусі тысячагадовую гісторыю". У дакуменце падкрэсліваецца, што цяпер "ёсць магчымасць забяспечыць устойлівае развіццё сваёй эканомікі, павысіць узровень абароны правоў і свабод чалавека, гарантаваць дастойны спосаб жыцця ўсім сваім грамадзянам".

(Ул.Інф.).

Указы на "купюравым" фоне

Першы беларускі прэзідэнт прыступіў да выканання абавязкаў. Тэлетайпныя стужкі, а за імі і газеты, "нясуць" у народ тэксты ўказаў. Аляксандр Лукашэнка падпісвае ў асноўным "кадравыя паперы". Фарміруюцца прэзідэнцкія структуры і ўрадавы кабінет — усё зразумела. Насцярожвае іншае.

Пачатак актыўнай прэзідэнцкай дзейнасці дзіўна супадае з ледзь не штодзённым павышэннем цэн на тавары і паслугі. Хаця дзіўна, бадай, толькі на павярхоўны погляд. Вядома, такое "супадзенне" можна тлумачыць па-рознаму. Лагічна дапусціць, што падаражанне жыцця сярэднестатыстычнага выбаршчыка звязана з павышэннем памераў мінімальнай заработнай платы, якую, дарэчы, павысіў стары ўрад. Яшчэ больш лагічным падаецца наступнае: урад Кебіча, выдаткаваўшы ўсе наяўныя бюджэтныя магчымасці і сродкі, прыгожа пайшоў. Хай яму і не ўручылі пры развітанні на сесіі букет ліпеньскіх руж, але ж і цярновы вянец ніхто з былых высокапасадных правіцеляў не прымяраў. Цяпер распачалося закладзенае пад час выбарчай кампаніі паніжэнне "рэйтынгу" разліковых білетаў Нацыянальнага банка Беларусі. Калі так пойдзе і далей (амаль да кожнага прэзідэнцкага ўказа прымяркоўваецца "данайскі дарунак" айчыннага гандлю-сервісу), народ хутчэй, чым чакалася, пачне ўспамінаць стары ўрад і развітальныя словы Вячаслава Францавіча з вядомай заявы. Асабліва нявыгадным для прэзідэнта гэткае развіццё падзей становіцца з улікам таго, што ў новым урадзе застаецца шэраг старых фігур. Прынамсі, яны і павінны былі б, у першую чаргу, паўплываць на сітуацыю і хаця б крыху адцягнуць у часовым вымярэнні "купюравую ліхаманку" ад прэзідэнцкага старту.

Якаў ЯСЭПКІН.

Чарнобыль і здароўе нацыі

У Нацыянальным прэс-цэнтры Рэспублікі Беларусь адбылася чарговая прэс-канферэнцыя з прадстаўнікамі Дзяржкамчарнобыля і навукова-даследчага інстытута радыяцыйнай медыцыны. На гэты раз гаворка вялася пра здароўе беларускай нацыі.

Краіна аб'яўлена зонай нацыянальнага бедства. У Гомельскай, Магілёўскай і Віцебскай абласцях зарэгістраваны адмоўны прырост насельніцтва. Увогуле, па нашай рэспубліцы назіраецца вельмі высокі рост захворвання ракам шчытападобнай залозы ў дзяцей. Для параўнання, на Беларусі — 2,7 працэнта захворвання на 100 тысяч дзяцей, а ў краінах Еўропы — 0,5 працэнта. За перыяд з 1986 па 1992 год зарэгістравана 147 выпадкаў раку шчытападобнай залозы ў дзяцей. На сённяшні дзень гэта лічба ўзрасла да 279.

У апошні час рэзка памяншаецца колькасць абсалютна здаровых дзяцей. Усё больш і больш дзяцей інвалідаў. Іх зараз па рэспубліцы налічваецца 15245 чалавек. Прычым, з хваробамі многіх устаноўлена прамая сувязь з чарнобыльскай катастрофай. Пры дыспансерызацыі дзяцей шасцігадовага ўзросту хранічная паталогія выяўляецца больш чым у 4 працэнтаў дзяцей, каля 24 працэнтаў — маюць супрацьпаказанні да навучання з шасцігадовага ўзросту.

Менавіта ў такі складаны час спынена дзейнасць НДІ радыяцыйнай медыцыны, што ў Аксакаўшчыне. Яго надумалі ператварыць у НДІ эндакрыналогіі і абмену рэчываў. Атрымліваецца, што інстытут, які займаецца, і, прычым, вельмі эфектыўна, усімі праблемамі радыяцыйнай медыцыны, замяняюць на вузкаспецыялізаваны. Як працяг рэакцыі — замарожваецца будаўніцтва вялікага аддзялення для хворых дзяцей і іх бацькоў, хірургіі шчытападобнай залозы, спецыяльнага корпуса для даследаванняў і дыягностыкі. На гэта будаўніцтва ўрадам ужо выдзелена на 1994 год 5 мільярдаў рублёў, і ўсё стала раптам непатрэбным.

Святлана КУЛІКОВА.

Да "Залатога пеўня" недапелі...

Сёння ў Віцебску, у Амфітэатры вялікім Гала-канцэртам закрываецца III Міжнародны фестываль "Славянскі базар". Дзевяць "базарных" дзён, што сабралі разам прадстаўнікоў трынаццаці народаў, далі цікавую магчымасць віцябчанам і шматлікім гасцям сустрэцца з галоўнай гераіняй фестывалю — славянскай песняй.

На фестывалі традыцыйна былі наладжаны Дні нацыянальных культур. У нядзелю свой дзень адзначала беларуская дэлегацыя. Шматлікія фальклорныя калектывы, народныя ўмельцы дэманстравалі сваё майстэрства, на розных пляцоўках Віцебска. А ў Беларускім акадэмічным тэатры імя Я.Коласа, дзе размясціўся Цэнтр нацыянальных культур, прайшоў эстрадны канцэрт "Я — артыст" з удзелам маладых беларускіх выканаўцаў. Шкада, але канцэрт гэты, шчыра кажучы, не атрымаўся: відавочна слабы склад удзельнікаў зусім недарэчы "арганічна" дапоўнілі і тэхнічныя недахопы.

25-годдзе сваёй творчай дзейнасці адзначылі ў нядзелю "Песняры". З аншлагам прайшоў іх канцэрт у зале Летняга амфітэатра. Ну, а ўвечары Уладзімір Мулявін запрасіў сваіх сяброў на банкет, дзе, дарэчы, дзесяціхвілінна браў удзел Мечаслаў Грыб і паўгадзінна — Ала і Філіп.

Безумоўна, для канкурсантаў самым хвалюючым момантам "Базару" сталі вынікі іх песеннага спаборніцтва. Гран-пры — "Залаты Певень" — вырашана не прысуджаць. І прэмія засталася за спеваком з Сербіі Шчэпай, дзве другія — у Тэоны (Грузія) і Аляксандра Панамарова (Украіна). Трэція прэміі не прысуджаліся, а тры заахвочваючыя дасталіся Ганне Йопэк (Польшча), Марцэле Малнаравай (Славакія) і расіяніну Андрэю Дунаеву. За арыгінальную трактоўку песні журы адзначыла спецыяльным прызам Ганну Йопэк. Яе ж адзначылі сваім спецыяльным прызам і журналісты.

Што тычыцца масье Леграна, які і абвяшчаў вынікі, то, на яго думку (але не з яго слоў) конкурс даў вельмі сціплае ўяўленне пра славянскую песню. Як прызнаўся маэстра Легран членам журы, усё гэта ён чуў прыкладна дзесяць год таму. А любы конкурс (і тут масье Легран, безумоўна, мае рацыю) павінен рабіць адкрыцці. А з гэтым у "Славянскага базару" пакуль адны праблемы.

Майя ШЭНДРЫК.

І ты, Брут?

Былы прэзідэнт былога СССР Міхаіл Гарбачоў выступіў у прамым эфіры тэлебачання канала "Астанкіна" ў папулярнай праграме Уладзіслава Лісцьева "Гадзіна пік".

Ён вельмі негатыўна ахарактарызаваў рэформы цяперашняга кіраўніцтва, падкрэсліўшы неабходнасць "ракіроўкі" ў верхніх эшалонах улады. Паводле думкі Гарбачова, многія расійскія сродкі масавай інфармацыі "абслугоўваюць" рэжым, хаваючы ад народа праўду. На пытанне, чаму пасля прыходу ў "Астанкіна" бліжэйшага паплечніка Міхаіла Сяргеевіча Аляксандра Якаўлева экс-прэзідэнт па-ранейшаму амаль не мае магчымасці выступаць з тэлеэкрана, Гарбачоў заўважыў, што гэта можна растлумачыць адным: Якаўлеў пры трэцім рэжыме ўзначальвае "агітпроп".

(Ул.інф.)

Курсы валют на 25 ліпеня:

	Даляр ЗША		Ням. марка	
	Скупка	Продаж	Скупка	Продаж
"Комплекс"	27580	28300	17730	18200
"Прыор"	27500	28000	17600	17950
"Пошук"	27450	28350	17700	18190

ЭКСКЛЮЗІЎ "ЧЗ"

Міхаіл САЗОНАЎ: "Татальнага сачэння не будзе"

Але карумпіраваным чыноўнікам прыйдзецца развітацца з высокімі пасадамі

Наш субяседнік — асоба яшчэ малавядомая на палітычным Алімпе. Скажам, што Міхаіл Юр'евіч Сазонаў пачаў працаваць у камандзе Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі яшчэ тады, калі і размовы аб прэзідэнцтве на Беларусі многімі ўсур'ёз не ўспрымаліся. Сумесная дзейнасць будучага прэзідэнта і афіцэра МУС пачалася ў часы існавання антыкарупцыйнай камісіі Вярхоўнага Савета. Для Міхаіла Сазонава гэта супрацоўніцтва ўвянчалася не лаўрамі. Ён быў звольнены з пасады начальніка ўпраўлення па барацьбе з эканамічнай злачыннасцю МУС Беларусі. Фармальная прычына — парушэнне дысцыпліны, фактычная — адмова пакінуць работу ў антыкарупцыйнай камісіі пад кіраўніцтвам Аляксандра Лукашэнкі. М.Сазонаў — самы малады з калі-небудзь займаўшых такую адказную міліцэйскую пасаду. Быў арганізатарам буйных аперацый па барацьбе з эканамічнай злачыннасцю ў маштабах рэспублікі. Доўгі час займаўся непасрэднай арганізацыяй збору подпісаў у падтрымку Лукашэнкі. На пасадзе эксперта антыкарупцыйнай камісіі вёў работу па праверцы і пошуках кампраметуючых матэрыялаў на вышэйшых службовых асоб. У якой якасці ён знаходзіцца ля прэзідэнта зараз? З гэтага пытання і пачалася наша размова.

– Прэзідэнт і будучы галава прэзідэнцкай адміністрацыі вырашылі, што я і мае таварышы, з якімі мы працавалі ў антыкарупцыйнай камісіі (а гэта Юрый Малумаў і Мікалай Карпіевіч), павінны працаваць у адміністрацыі прэзідэнта. Як юрыдычны факт гэта структура яшчэ не ўтворана, ідзе падрыхтоўчы перыяд, мы распрацоўваем дакументы і палажэнні па шэрагу службаў адміністрацыі, у тым ліку ў ёй будзе ствараца камітэт па барацьбе з карупцыяй у органах дзяржаўнай улады і ўпраўлення. Мяркуецца, што мы будзем працаваць там.

— Трэба думаць, што матэрыялы, напрацаваныя антыкарупцыйнай камісіяй Вярхоўнага Савета, атрымаюць сваё лагічнае завяршэнне ўжо ў новым антыкарупцыйным камітэце?

– Большасць з іх ужо маюць юрыдычны працяг. Узбуджаны цэлы шэраг крымінальных спраў. Але справа не толькі ў гэтым. А.Лукашэнка ў сваіх выступленнях не зводзіў справу да крымінальнага праследавання "заплямленых" службовых асоб. Асноўныя яго прапановы былі аб зняцці з пасад некаторых высокапастаўленых чыноўнікаў за тое, што яны паразвальвалі свае галіны, за тое, што па напрамках, якія яны курыравалі, рабілася бязладдзе. Менавіта гэтыя праграмныя моманты прэзідэнта і ўвязаны з будучай дзейнасцю антыкарупцыйнага камітэта, які ствараецца ў адміністрацыі.

— Відавочна, сёння ўжо можна гаварыць аб пэўнай канцэпцыі, на якой будзе будавацца работа камітэта?

– Так, мы маем такую праграму. І зыходзім з таго, што без падаўлення карупцыі немагчыма вырашаць іншыя праблемы. Сённяшні дзяржаўны апарат да такой ступені карумпіраваны ў нашым разуменні, што праблематычным становіцца выкананне прыярытэтных праграм дзяржавы.

Тут трэба вызначыцца, што мы разумеем пад словам "карупцыя". Гэтаму паняццю ёсць дзве трактоўкі. Агульнапрынятая – подкуп. Але ёсць і лацінскае тлумачэнне, як псота. Дык вось, адпаведна з другім варыянтам, наш дзяржаўны апарат сапсаваны і не працуе. Мы зусім не лічым, што ўсе чыноўнікі – злачынцы. Яны сапсаваныя як спецыялісты і не выконваюць сваіх функцый на карысць дзяржавы: і таму, што не ўмеюць, і таму, што не хочуць. Такім чынам, карупцыя, у нашым разуменні, – гэта дзеянні чыноўніка не на карысць грамадству. Напрыклад, звычайнаму чалавеку ўсё роўна з-за чаго была нанесена шкода дзяржаве: з-за таго, што чыноўнік браў хабар за нейкую паслугу ці з-за таго, што ён няправільна разумее сваю задачу. Нам, у прынцыпе, няважна: будзе такая асоба сядзець у турме ці не, нам важна, каб яна не займала высокае крэсла і не рабіла шкодных дзеянняў. Вось у чым заключаецца наш падыход да самога паняцця "карупцыя".

— Якія ж дзеянні можа прадпрыняць антыкарупцыйны камітэт супраць гэтай з'явы?

– Цяпер на ўсіх чыноўніцкіх узроўнях такіх рашэнняў не на карысць дзяржавы прымаецца шмат. І адзінкавыя выпадкі, калі вінаватых звальняюць з работы, хаця з'ява масавая. Мы маем намер строга патрабаваць ад тых, хто шкодзіць справе.

— Але як гэта зрабіць практычна?

– Канешне, нерэальна панаставіць кантралёраў ля кожнага. Гэта тупіковы шлях, які не спрацуе. Аднак мы хочам узяць пад кантроль вышэйшых чыноўнікаў, ад якіх шмат што залежыць. Кантроль стане ажыццяўляць наш антыкарупцыйны камітэт. Заўважу, што ў яго складзе будзе працаваць невялікая колькасць высокіх прафесіяналаў, максімум – чалавек 15. Але гэтыя людзі здолеюць правільна паставіць задачы перад праваахоўнымі і кантралюючымі ведамствамі і забяспечыць строгі кантроль.

Цяпер жа чыноўнікі ўвогуле бескантрольныя. Скажыце, ці можа раённая ўлада, мясцовая міліцыя, пракуратура прыцягнуць да адказнасці, напрыклад, старшыню райвыканкама? Такія выпадкі надзвычай рэдкія. Таму антыкарупцыйны камітэт і знаходзіцца ў адміністрацыі прэзідэнта, каб не было недатыкальных асоб.

Натуральна, ніхто не збіраецца наладжваць татальнае сачэнне і ўсіх пагалоўна адпраўляць у турму. Размова ідзе аб тым, каб людзі, якія не могуць ці не хочуць працаваць, або працуюць, кіруючыся карыслівымі памкненнямі, вызвалялі свае службовыя крэслы. Калі далей будзе даказана, што яны ўчынілі службовае злачынства, – іх далейшае месцазнаходжанне вызначыць суд.

Успомніце, што адбываецца на Захадзе, калі чалавека абвінавачваюць у карупцыі? Ён адразу ідзе ў адстаўку.

Павышэнне патрабаванняў да чыноўніка – гэта першы аспект нашай праграмы. І ён мае на ўвазе не столькі крымінальную адказнасць, а хутчэй дысцыплінарную.

— Ёсць і другі аспект?

– І другі, і трэці. Мы маем намер трымаць пад кантролем і абараняць тыя дзяржпраграмы, якія будуць асноўнымі ў сацыяльна-эканамічным развіцці рэспублікі, каб яны не былі сарваны з-за праяўлення карупцыі ў чыноўніцкай структуры, якая будзе займацца выкананнем гэтых праграм.

— А якія дзяржпраграмы будуць асноўнымі?

– Прыярытэты вызначыць прэзідэнт.

— Вы сказалі, што ў дзейнасці антыкарупцыйнага камітэта ёсць і трэці аспект...

– Так. У нас будзе і работа, звязаная з заканатворчасцю. Цяперашняе заканадаўства адстала ва ўсіх сферах. Мы лічым вельмі важным наладжванне ў камітэце антыкарупцыйнай экспертызы прымаемых законапраектаў, каб не атрымалася, што новыя законы змогуць пацягнуць за сабой павелічэнне карумпіраванасці чыноўнікаў.

Мы маем і канчатковую мэту. А менавіта, хочам накіраваць працэсы на тое, каб работа дзяржапарату перайшла з рэжыму дазваляльнага ў рэжым рэгістрацыйны. Зараз чыноўнік вырашае, напрыклад, можна адчыніць магазін ці не. І за станоўчы адказ у яго ўжо быццам бы і ёсць прычына атрымаць хабар. Заканадаўства ў гэтым сэнсе павінна быць урэгулявана. Тады рэзка звузіцца магчымасць для праяўлення карумпіраваных дзеянняў. Гэты пераход упаўне магчымы і рэальны.

— Ці прадугледжваеце вы супраціўленне чыноўніцкіх структур, якія кіравалі да сённяшняй прэзідэнцкай улады?

– Мы гэта прадугледжваем. Але я зыходжу з таго, што пераважная частка дзяржапарату – гэта сумленныя людзі. Яны проста пастаўлены не ў тыя ўмовы і часта вымушаны былі займацца не тым чым трэба. Разумеючы, што будзе супраціўленне, мы спадзяёмся на падтрымку прэзідэнта і на дастатковыя паўнамоцтвы яго адміністрацыі. Безумоўна, прадбачыцца сур'ёзная работа і зразумела, што гладкай дарогі не будзе.

Гутарыла Вольга ШАЎКО.

"Уорлднэт" — "Еўраньюс" — "Суперчэннэл" — "TV-5"

"ЦЕМНЫ" БОК ЮПІТЭРА – У АГНІ

Планету Юпітэр "бамбардзіравалі" фрагменты каметы Шумейкера-Леві.

Адзін з "бацькоў" каметы Юджын Шумейкер вылічыў, што аб'яднаная сіла выбухаў роўная прыкладна 40 мільёнам мегатон трынітраталуолу. Толькі 1 мільён мегатон у 100 разоў перавышае ўсе ядзерныя запасы на Зямлі. Ад месца касмічнай катастрофы мы знаходзімся ў 5 разоў далей, чым ад Сонца. Адбылася яна на "цёмным" баку Юпітэра, нябачным цяпер з нашай планеты.

ЦРУ І XXI СТАГОДДЗЕ

Амерыканская разведка не з'яўляецца "марнай рэліквіяй часоў "халоднай вайны". Аб гэтым заявіў дырэктар ЦРУ Джэймс Вулсі, выступаючы ў Цэнтры стратэгічных і міжнародных даследаванняў.

Шэф ЦРУ адзначыў, што выкрыццё Олдрыча Эймса, які на працягу многіх гадоў супрацоўнічаў з савецкай, а потым расійскай разведкай, стала "каталізатарам праўдзення наспелых змен". Яны памогуць ЦРУ "вырашыць праблемы ў сферы бяспекі на парозе надыходзячага стагоддзя".

ШЛЮБ ПА-ДАМІНІКАНСКУ

Дамініканскі суддзя, які аб'явіў аб вяселлі Майкла Джэксана і дачкі Элвіса Прэслі Ліз-Мары, збіраецца распачаць судовы працэс супраць іх.

Хьюга Альварэс Перес гаворыць, што адмаўленне факта шлюбу Джэксана і Ліз-Мары нанесла вялізны ўрон яго прафесійнай рэпутацыі. Ён выступіў з прапановай выкарыстаць дэтэктар хлусні, каб даказаць, што мае рацыю. Калі верыць суддзі, вясельная цырымонія прайшла ў адным з гарадоў Дамініканскай Рэспублікі 26 мая.

"СПІЛБЕРГАЎСКАЯ" РЭВАЛЮЦЫЯ

Вядомы амерыканскі рэжысёр Стывен Спілберг аб'явіў аб новай тэхналогіі стварэння фільмаў, якая з'явіцца сапраўды рэвалюцыйнай падзеяй у кінематографе.

Прымяненне спецэфектаў і новай тэхналогіі дасць магчымасць гледачам нібыта самім удзельнічаць у карціне, не проста глядзець на плоскі экран, але быць у гушчыні дзеяння.

"КАСМІЧНЫЯ МУЗЫКАНТЫ"

Шэсць амерыканскіх астранаўтаў арганізавалі музычную групу і выканалі 11 сваіх песень у хьюстанскім кафе "Хард рок".

"Касмічныя музыканты" паспелі таксама пісаць і першую касету "Адпраўленне на есяц". Канцэрт быў прысвечаны 25-годдзю садкі першага чалавека на Месяцы.

ПРЭМ'ЕРА ПРАЗ ЧВЭРЦЬ СТАГОДДЗЯ

Нарэшце атрымана згода музыкантаў "Ролінг Стоўнз" на паказ фільма "Цырк рок-н-рола", які здымаўся яшчэ ў 1968 годзе.

Гэта — дакументальная стужка, у ёй дзейнічаюць куміры моладзі таго часу — "ролінгі". Хутчэй за ўсё, фільм будзе дэманстравацца пад час музычнага фестывалю ў канцы года.

...І СЁННЯШНІ ДЗЕНЬ ЛЕГЕНДЫ

У Канадзе прайшоў канцэрт легенды рока гурта "Ролінг Стоўнз" перад тысячнай аўдыторыяй.

Білеты каштавалі па 5 даляраў. Фанам давялося прастойваць у чарзе па 9 гадзін. Канцэрт працягваўся 85 хвілін, музыканты выканалі 16 песень, з якіх 5 — з новага альбома, а астатнія — старыя хіты.

ПАВЕДАМЛЕННІ, АТРЫМАНЫЯ ПА КАНАЛАХ СПАДАРОЖНІКАВАЙ СУВЯЗІ "ЧЫРВОНАЙ ЗМЕНЫ!"

Дзяжурныя па выпуску перакладчык Андрэй СІДАРАЎ, рэдактар Якаў ЯСЭПКІН.

Бізнес-клас

Вядучая рубрыкі Вера ПАЛЯКОВА
Тэл. 68-28-52

КАВАРНАЯ РЭКЛАМА

З паветра робяць грошы многія мінскія фірмы, якія прапануюць паслугі па перавозцы грузаў у чыгуначных саставах. Не маючы на тое ніякіх правоў, яны актыўна рэкламуюць сваю дзейнасць, запрашаючы заказчыкаў. І, што самае цікавае, ва ўмела расстаўленыя пасткі трапляюць многія. Як паведамілі ў прэс-цэнтры Беларускай чыгункі, гэта рэспубліканскае ведамства не ўпаўнаважвала ні адну мінскую фірму весці з заказчыкам перагаворы, тым больш заключаць з імі дагаворы на дастаўку самых розных кантэйнераў у чыгуначных саставах. Каб займацца такім бізнесам, неабходна мець ліцэнзіі па экспедыцыйнаму абслугоўванню кліентаў і на продаж транспартных паслуг, а іх у навааўленых камерсантаў, вядома ж, няма. Але заказчыкі і не падазраюць, што плацяць двойчы: "камерсанты", запрошваючы цану на перавозку, абавязкова ўлічваюць уласныя інтарэсы. І заказ афармляюць усё ў тым жа дзяржаўным прадпрыемстве, якім і з'яўляецца Беларуская чыгунка. Дык ці не лепш звяртацца да чыгуначнікаў напрамую?

КРЭДЫТ ЗА БІЗНЕС–ПЛАН

У будучым годзе беларускія прадпрыемствы, якія прапануюць найбольш аптымальныя бізнес-планы па энергазберажэнню, маюць магчымасць атрымаць салідны крэдыт. Менавіта на гэтыя мэты трох беларускім камерцыйным банкам прадаставіць у пачатку 1995 года Еўрапейскі банк рэканструкцыі і развіцця пазыку ў памеры ад 50 тысяч да 2 мільёнаў долараў ЗША.

Аднак, гэты праект прадугледжвае і шэраг іншых умоў. Так крэдытаваць будуць толькі прыватныя прадпрыемствы або тыя, на якіх ідзе працэс прыватызацыі. Нягледзячы на тое, што пазыка даецца пад гарантыі ўрада Беларусі, Савет Міністраў не мае права ўмешвацца ў дзейнасць камерцыйных банкаў. Больш таго, абсалютна выключаецца магчымасць выкарыстаць атрыманыя такім чынам сродкі на куплю нафты або прыроднага газу.

Канчатковае рашэнне аб выдзяленні крэдыту прадпрыемствам будуць сумесна прымаць беларускія камерцыйныя банкі і ЕБРР. Тэрмін аплаты крэдытаў — 7 гадоў. Стаўка — 13 працэнтаў.

НОВАЕ ПРАДСТАЎНІЦТВА

Прадстаўніцтва гандлёва-прамысловай палаты Лейпцыга пачало ствараць у Мінску інфармацыйны цэнтр Еўрапейскай Садружнасці, праз які будуць трапляць да нас разнастайныя эканамічныя весткі з краін ЕС, наладжвацца дзелавыя кантакты. На сённяшні дзень прадстаўніцтва ўжо мае інфармацыйную базу даных па ўсёй ФРГ, якая ўключае дзелавыя прапановы германскіх фірм.

У "ЭЛЕКТРОНІКІ" СВАЯ ЛЯМПАЧКА

Цікавую навінку распрацавалі на мінскім заводзе "Электроніка". Пад складанай назвай "пускарэгулюючая апаратура" (ПРА) хаваецца маленькая прыгожанькая скрыначка, прымацаваная на звычайным лямпачным цокалі. З процілеглага боку — дзве шкляныя трубкі. Уся канструкцыя нагадвае лямпу дзённага святла, якая амаль не перавышае па аб'ёму звычайную, сярэдняга памеру лямпу напальвання. Цокаль мае стандартны памер. Так што навінку можна будзе выкарыстоўваць у любых свяцільнях з традыцыйнымі патронамі. Эканомія электраэнергіі пры выкарыстанні ПРА ў 5 разоў перавышае расход электрычнасці пры рабоце лямпаў напальвання. Працягласць жа эксплуатацыі роўная дзесяці тэрмінам службы звычайных лямпаў.

Навінка прайшла выпрабаванні і дэманстравалася расійскім і замежным спажыўцам. Праз месяц плануецца запусціць серыйную вытворчасць энергазберагальнай навінкі.

БЕЛІНФАРМ.

ЭКАНОМІКА

На прызбе мінулага не адседзішся

(Заканчэнне. Пачатак у №№79,80.)

"Сёння наша ўпраўленне, — падкрэсліў начальнік БРМУ Яўген Кірэйчык, — вядзе работы, звязаныя з тэхпераабсталяваннем цэхаў трактарнага завода. У прыватнасці, калектыў на дзевяноста працэнтаў заняты аднаўленнем асноўных фондаў у службах механіка і энергетыка. Цяпер працуюць у сталеліцейным і цэху малых серый. А ў недалёкай перспектыве наважаны ўшчыльную заняцца гідраўлакавыдаленнем, выканаць аб'ём работ на ўчастку рэгенерацыі фарбаў".

Акрамя ўсяго, у сістэме АТ "Беларусьзаводбуд" ёсць галіновыя падраздзяленні ў Гомелі, Смаргоні, Бабруйску. Створаныя яшчэ зусім нядаўна як малыя прадпрыемствы, яны ўносяць у справы акцыянернага таварыства сваю лепту, рашаюць на месцах пытанні, звязаныя з будаўніцтвам, напрыклад, жылля для рабочых Бабруйскага завода трактарных дэталяў і агрэгатаў і Смаргонскага агрэгатнага завода.

Зрэшты, хочаце верце — хочаце не, а ў гутарцы з намеснікам кіраўніка АТ "Беларусьзаводбуд" Уладзімірам Карнеевым, начальнікам упраўлення БРМУ Яўгенам Кірэйчыкам, начальнікам упраўлення механізацыі і спецыяльных работ Уладзімірам Васьковічам, галоўным інжынерам АТ "Беларусьзаводбуд" Аляксандрам Навуменкам, старшынёй праўлення АТ Уладзімірам Кулікам, галоўным эканамістам Мікалаем Корчыкам ні слова не было сказана аб тым, куды завялі краіну палітыкі, у які тупік загналі жыллёвае будаўніцтва і г.д. Яны расказвалі пра самыя канкрэтныя рэчы — рэканструкцыю ВА "Мінскі трактарны завод", развіццё будаўнічай галіны, перспектывы. З іх выказванняў адчувалася, што людзі, якія кіруюць падраздзяленнямі АТ, даўно і цвёрда ведаюць, што сэнс і кошт у гэтым свеце маюць толькі рэальныя справы. І тут зразумелая іх пазіцыя як божы дзень. Зразумелая і ў тым плане, што будаўнічае падраздзяленне гэта не гандлёвая кропка, дзе можна паскорыць ва ўмовах дзікай інфляцыі абарот капіталу. Жылы дом, вытворчы корпус раней часу не пабудуеш. Тут і падмурак патрэбен, і сцены, а пасля ўжо дбаць пра дах.

"Я цвёрда перакананы, — прадаўжаў намеснік кіраўніка АТ Уладзімір Карнееў, — што цяперашні спад вытворчасці, эканамічны крызіс у рэспубліцы, як і ўсё ў прыродзе, маюць не толькі пачатак, але і канец. Настане той час, калі хмары над прадпрыемствамі, будаўнічымі ўпраўленнямі развеюцца, калі пагоду ў эканоміцы будуць рабіць самі працоўныя калектывы. А людзі зацікаўлены ў парадку. Працэс жа акцыяніравання палепшыў тэхналагічную і працоўную дысцыпліны. Рабочыя паверылі ў рэформы, навучыліся цаніць рабочы час, вучацца ашчадна абыходзіцца з уласнасцю".

Канешне, нельга не пагадзіцца з Уладзімірам Сяргеевічам. Продаж акцый рабочым і служачым — гэта больш чым проста эфектыўны метад павелічэння прадукцыйнасці працы, умацавання дысцыпліны, гэта ў сучасных крызісных умовах выратаванне для грамадства. Сёння яны — рабочыя і служачыя — гаспадары сродкаў вытворчасці, яны вызначаюць тэмпы развіцця будаўнічага трэста (зараз АТ), неабходнасць у набыцці мінімальна патрэбнага абсталявання, матэрыялаў, без якіх нельга працаваць, шукаюць рэзервы зніжэння выдаткаў энергарэсурсаў, пазбаўляюцца ад усяго таго, што так ці інакш уплывае на сабекошт прадукцыі.

"Як вядома, — падкрэсліў у час гутаркі Уладзімір Кулік, старшыня праўлення АТ, — адпаведна з дзеючым палажэннем, палову кошту прыватызуемага аб'екта новы ўласнік абавязаны выкупляць імяннымі прыватызацыйнымі чэкамі. Дык вось я ўпэўнены, што нашы рабочыя, служачыя на іх выкупяць акцыі свайго ўпраўлення, бо тут працэнт дывідэндаў, якія будуць налічвацца, залежыць ад іх жа працы. У прыватнасці, ужо ў трэцім квартале гэтага года плануем налічыць і выплаціць пэўны працэнт дывідэндаў ад атрыманага прыбытку. А ён, прыбытак, паводле нашых разлікаў, павінен скласці суму не менш як 200 мільёнаў рублёў. Пры гэтым на набытых па льготных умовах акцыях, выплаты дывідэндаў будуць праведзены і тым нашым працаўнікам, якія на заслужаным адпачынку.

У гутарцы з Уладзімірам Кулікам, Мікалаем Корчыкам, галоўным эканамістам "Беларусьзаводбуда", я пераканаўся, што ростам колькасці акцый ва ўласнасці калектыву тут зацікаўлены. Калі працэс гэтак і далей пойдзе, то, мабыць, даўняя сацыялістычная мара аб перадачы сродкаў ва ўласнасць працоўных стане куды больш рэальнай, чым можна было меркаваць, а глеба пад новымі рэйкамі эканомікі ў рэшце рэшт стане гарантыяй стабільнасці развіцця не толькі для адкрытага акцыянернага таварыства "Будаўніча-мантажны трэст "Беларусьзаводбуд", але і для ўсіх, хто цяпер перажывае цяжкія часы.

Дарэчы, насцярожанасць адносна таго, што АТ "Беларусьзаводбуд" выходзіць з-пад апякунства, а калектыў яго нібыта аддаляецца ад рашэння праблем ВА "Мінскі трактарны завод", не мае глебы. Тут проста цвяроза ацанілі цяперашнюю сітуацыю ў эканоміцы, складанасці этапу развіцця краіны і вырашылі: пакуль дзяржуласнасць канчаткова не расцягнулі па кутках, неабходна яе абараніць. Сродкі павінны працаваць на аднаўленне эканамічнага патэнцыялу.

Валянцін БАРЫСЕВІЧ.

НЕРУШ

Грыбнікі сталі... варварамі?

□ Алесь ЛІСІЦКІ

Лета. Яно радуе не толькі цяплом, прыемным адпачынкам каля ракі ці на ўлонні прыроды, але і адорвае кожнага з нас цікавейшымі заняткамі: рыбалкаю, зборам ягад і зёлак, а таксама "ціхім паляваннем" у знаёмых грыбовішчах.

На жаль, на працягу шэрагу апошніх гадоў заўважаецца прыкметная "камерцыялізацыя" інтарэсаў пэўнай часткі насельніцтва, якая імкнецца ўмацаваць свой дабрабыт не высокапрадукцыйнай працай на сваім рабочым месцы — прадпрыемстве ці ва ўстанове, а за кошт багатых дароў палескай прыроды. У выніку чаго ёй наносіцца непапраўны ўрон.

Да прыкладу, па нейкіх прычынах яўна нездаровы размах набыла нарыхтоўка на Палессі грыбоў — лісічак. Але яшчэ больш сумна ад таго, што потым яны ў перапрацаваным выглядзе зусім не трапляюць на прылаўкі мясцовых магазінаў ці да стала гараджан.

Чаму — зразумела. Цераз шматлікіх нарыхтоўшчыкаў-пасрэднікаў грыбы трапляюць за мяжу, прыносячы апошнім вялікія барышы.

А паколькі ўпарадкавання ў гэтай справе пакуль няма, то ў мясцовыя бюджэты ў выглядзе падаткаў заканамерна не трапляюць значныя сумы сродкаў. Яны ж, як сказаў на апошняй сесіі Жыткавіцкага райсавета старшыня райспажыўсаюза А.М.Старацітараў, ляжаць, што называецца, пад нагамі і маглі б быць выкарыстаны з бясспрэчнай карысцю для ўсяго насельніцтва.

Несумненна, такое становішча з нарыхтоўкай лісічак у пераважнай большасці рэгіёнаў рэспублікі будзе ў далейшым абавязкова выпраўлена. Мяркую, адбудзецца збліжэнне ведамасных і мясцовых інтарэсаў на аснове ўзважанага заканадаўства...

Урэшце, узяцца за пяро мяне схіліла зусім не гэтая акалічнасць, а менавіта аповеды відавочцаў аб тым, як ужо на самым пачатку сезона "ціхага палявання" па-варварску вядзецца збор лісічак у лесе. Яны сцвярджалі: ігліца ў барах перагрэбваецца ледзь не граблямі. Не тымі, канешне, якімі вяскоўцы зграбаюць траву ці сена, а да іх падобнымі — мініяцюрнымі, што прызначаны для апрацоўкі глебы на дачных участках. (Раней такія без цяжкасці можна было набыць у любым магазіне гаспадарчых тавараў).

Што гэта сапраўды так, змог надоечы пераканацца на свае вочы. Выхадным днём у пачатку ліпеня па дарозе да бацькоў у ахоўнай зоне Прыпяцкага дзяржаўнага ландшафтна-гідралагічнага запаведніка сустрэў нямала грыбнікоў з ношкай ці ўлегцы. Паміж Азяранамі і Сіманіцкім Млынком, на так званым прыпынку "Горка", стаяла некалькі легкавікоў, гаспадары якіх вялі закуп грыбоў.

Гандаль ішоў бойка.

Крыўдна, што людзі так бяздумна і абыякава ставяцца да аднаго з багацейшых на Лельчыне грыбовішчаў. А яно вельмі ўроднае на баравікі восенню. Сам быў таму сведка, калі ў 1976 годзе працаваў у Сіманіцкай сярэдняй школе. Вучняў тады нельга было зацягнуць і за вушы, каб усадзіць за парты, а ўся вёска за месяц, дарэчы, прапахла грыбамі. Каб паспець пасушыць іх, у многіх хатах двойчы на дзень выпальвалі ў печы...

Сёння, вядома, іншы час. Цяперашнія рэаліі і цяжкасці жыцця пэўным чынам паўплывалі на свядомасць людзей, па-свойму раз'яднаўшы іх і абудзіўшы ў некаторых хваравітую цягу да нажывы і спажывецтва. Гэта не лепшым чынам адбілася і на іх адносінах да прыроды.

Давайце задумаемся над гэтым. Не сакрэт жа, што калі зніжаецца ўзровень духоўна-эстэтычных запатрабаванняў асобы, тады губляецца і самая яе сацыяльная каштоўнасць. Пра гэта некалі добра сказаў яшчэ Ф.М.Дастаеўскі: "Хто не любіць прыроды, той не любіць і чалавека, той не грамадзянін".

Неабсяжная тэрыторыя, якая курыруецца Гомельскай абласной інспекцыяй рыбаахова. Да таго ж тут рака Днепр у раёне Лоева з'яўляецца граніцай дзвюх, зараз ужо суверэнных, дзяржаў: Беларусі і Украіны.

Граза для іх — галоўны дзяржаўны інспектар абласной рыбаахоўнай інспекцыі Мікалай Бесманаў. Прозвішча яго на слыху ў шматлікіх рыбакоў вобласці. І ўжо ведаюць яны цвёрда: калі трапіў з забароненай прыладай лоўлі — літасці не чакай, "дамовіцца" не ўдасца.

• Злоўленыя з доказамі злачынства.
• Аматар начной лоўлі Уладзімір Чыжык з Рэчыцы таксама не ўцёк ад зоркага вока інспектара.

ІНФА-КРЫМ

Страшна перайсці вуліцу

Асядлаўшы патрыманыя машыны замежнай маркі і "Жыгулі", якія даўно адслужылі сваё за кардонам, новае пакаленне, якое выбрала "Пепсі" і "Мальбара", на высокай скорасці імчыць па вуліцах Гомеля, што задыхаецца ад загазаванасці.

Тыя, хто павінен па службе сачыць за парадкам на дарозе, а менавіта работнікі Дзяржаўтаінспекцыі, відаць, не звяртаюць асаблівай увагі на гэтыя аўтамабілі.

Уседазволенасць параджае беспарадак. У Гомелі цяпер не толькі страшна перайсці вуліцу, але і хадзіць па тратуарах. Хлопцы, а чамусьці яны трапляюць за руль такіх аўтамабіляў, любяць жанчын і скорасць. Яны могуць ехаць на чырвонае святло, са страшэнным гулам прамчацца каля дзіцячай пляцоўкі, апырскаць граззю пешахода.

Здаецца, што Дзяржаўтаінспекцыя ў абласным цэнтры расфарміравана. Калі і ўдаецца ўбачыць на шумнай цэнтральнай вуліцы рэдкага "даішніка", то абавязкова чамусьці тады, як ён правярае дакументы пакорлівага калгаснага шафёра ці трактарыста. Што і казаць, калі сам начальнік абласнога ДАІ, не спадзеючыся больш на падначаленых, абнёс свой жылы дом турнікетам і знакамі, якія забараняюць праезд, а недалёка — стаіць інспектар. Каля іншых дамоў, выходзіць, ездзіць можна.

БЕЛІНФАРМ.

Добры ўлоў і нечаканая сустрэча

Была пятая гадзіна ночы. Міліцыянеры Фрунзенскага РАУС Мінска М.Кандрацьеў і І.Муралевіч на матацыкле ехалі па вуліцы Ціміразева.

У раёне скрыжавання з вуліцай Муратаўскай на прыпынку аўтобуса стаялі два маладыя мужчыны. Побач з імі на лаўцы ляжалі вялікая сумка і загорнуты ў пакрывала вялікі скрутак. Работнікі міліцыі праехалі міма, не звярнуўшы на іх асаблівай увагі. Але ў памяці ўсё ж такі адбіліся гэтыя рэчы.

Час ранні. Аўтобусы яшчэ не ходзяць. Што могуць рабіць незнаёмцы ў такі час? Супаставіўшы гэтыя факты, міліцыянеры павярнулі матацыкл назад.

На пытанне што ў сумцы і скрутку? — адзін з мужчын адказаў: "Мы сабраліся ехаць на рыбалку, а ў сумцы і скрутку — рыбалоўныя снасці, надзімная лодка і прадукты".

Разгарнуўшы пакрывала, работнікі міліцыі ўбачылі рулоны скуры, у сумцы таксама, а зверху знаходзіліся вяроўка і нож.

Усё аказалася для іх нечаканым. Начныя падарожнікі не паспелі прыдумаць нават праўдападобную версію, адкуль у іх з'явілася гэта скура.

Навяўленых рыбаловаў затрымалі. Хутка яны разам з уловам былі дастаўлены ў аддзел міліцыі. Затрыманымі былі жыхары горада Мінска— грузчык Мінскага вытворчага аб'яднання "Прамень" С. і непрацуючы Т.

Па гэтаму факту адразу была ўзбуджана крымінальная справа. Пры вобыску па месцы пражывання С. былі выяўлены таксама рулоны скуры.

Следствам устаноўлена, што С. і В., працуючы грузчыкамі на складзе № 2 МВАА "Прамень", дамовіліся заняцца раскраданнем скуры са склада. З гэтай мэтай далучылі ў сваю групу нідзе не працуючага Т.

Дзеянні кожнага ўдзельніка групы былі размеркаваны загадзя. Пасля заканчэння рабочай змены В.схаваўся на складзе. Дачакаўшыся закрыцця складскога памяшкання, ён падрыхтаваў больш якасныя рулоны да крадзяжу, і, як было дамоўлена загадзя, роўна ў гадзіну ночы па вяроўцы спусціў яе. Ва ўказаны час за тэрыторыяй фабрыкі знаходзіліся С. і Т. Палавіну спушчанай скуры саўдзельнікі схавалі за мяжой фабрыкі, а палавіну на таксі адвезлі на кватэру С. Калі спрабавалі ўцячы з другой часткай скуры, былі затрыманы работнікамі міліцыі. С. быў знойдзены пазней. Усяго гэтай групай было ўкрадзена 16944 дм квадратных розных гатункаў скуры.

Усе трое прыцягнуты да крымінальнай адказнасці увогуле, за раскраданне дзяржаўнай або грамадскай маёмасці ў асабліва буйных памерах прадугледжана адказнасць ад дзесяці да пятнаццаці гадоў пазбаўлення волі з канфіскацыяй маёмасці. Але ў даным выпадку злачынцы атрымалі значна менш. Пашанцавала.

Лявон ГРАНКОЎСКІ.

ШКОЛА БЕЗ КАСМЕТЫКІ

Джэк–патрашыцель Раскольнікаў

З нататніка звычайнага настаўніка

Настаўніцкі стаж Ігара Міхайлавіча — 15 гадоў. І вучняў сваіх ён ведае як аблупленых. Таму і чакае ад іх штодзённых сюрпрызаў.

Аднаго разу ён прапанаваў ім напісаць працяг "Гора ад розуму". Памятаеце — там расчараваны Чацкі пакідае Фамусава, і на гэтым усё заканчваецца. А што магло быць далей? Школьнікі навыдумлялі самых неверагодных сюжэтаў: дэтэктыўных, любоўных, ваенных, быў нават адзін фантастычны, калі Чацкі і Фамусаў сустрэліся на іншай планеце... А потым падлеткі пісалі сачыненні на тэму "Мой любімы літаратурны герой". Адзін выбраў Чычыкава і растлумачыў гэта вось такім чынам: Чычыкаў ведае, як паводзіць сябе з людзьмі, умее гандляваць, ды й наогул — разумны прадпрымальнік...

Як сцвярджае Ігар Міхайлавіч, вядомыя літаратурныя героі з пункту гледжання сённяшніх школьнікаў зусім не адпавядаюць характарыстыкам, дадзеным у падручніках. Таццяна Ларына і Анегін сучасным падлеткам уяўляюцца надзвычай нецікавымі, нуднымі людзьмі, быццам наогул з іншага свету. А вось Пячорын — "наш мужык", таму што "з бабамі ўмеў упраўляцца". П'ер Бязухаў і Андрэй Балконскі — проста дурні, а Раскольнікаў пачаў цікава, а скончыў... Няўдалы Джэк-патрашыцель.

На перапынках — сапраўдны кірмаш. Гандлююць трусамі, джынсамі, майкамі, красоўкамі, цыгарэтамі, дыскамі, касетамі — усім. Калі падслухаць тыя гутаркі — шмат пра што цікавае можна даведацца. Адзін, напрыклад, зрабіўся класным аўтарытэтам толькі таму, што мог фальшывы залаты пярсцёнак памяняць на сапраўдны японскі магнітафон...

Працаваць з такімі вучнямі — ніякіх нерваў не хопіць. Ад стрэсаў настаўнікі пазбаўляюцца па-рознаму. Ігар Міхайлавіч завіхаецца на дачы. Яшчэ — збірае бібліятэку гістарычных раманаў. Некаторыя яго калегі захапіліся палітыкай. А некаторыя — збіраюцца ў настаўніка працоўнага навучання або фізрука і... п'юць пасля ўрокаў. Бывае, і раніцай выпіваюць. У школе, дзе працуе Ігар Міхайлавіч, у загадчыка гаспадаркі для такіх заўсёды бутэлечка прыхавана. Дырэктар — у курсе, але робіць выгляд, што нічога не ведае. Вучні на вядомы пах таксама не звяртаюць асаблівай увагі. Хіба што ў першы раз могуць пажартаваць, а потым ужо — ніякай рэакцыі. Бо і самі такія ж — старшакласнікі "нападпітку" у школе — не рэдкасць... А што да настаўнікаў-алкаголікаў, звальняюць іх вельмі рэдка — толькі калі гэта надта ўжо кідаецца ў вочы. Ды й то ціха — дырэктар проста прапаноўвае ім "пайсці па ўласнаму жаданню". Зыходзячы з прынцыпу — лепш нецвярозы настаўнік, чым скандал у райана.

Не раз расказваў мне Ігар Міхайлавіч і пра іншыя настаўніцкія "грахі". Да аднаго настаўніка-халасцяка завітала дзесяцікласніца, папрасіла дапамагчы ёй падрыхтавацца да экзамену. Пакуль той шукаў патрэбную літаратуру, вучаніца зусім распранулася, і ў такім выглядзе паўстала перад педагогам... Ён, зусім яшчэ малады, не ўстрымаўся. А праз колькі месяцаў "класная" даведалася ад сяброўак дзяўчыны, што тая зацяжарыла. "Спакуснік" увесь знерваваўся, пакуль разам з дырэктарам угаворвалі яе на аборт. А праз пэўны час "ахвяра" прызналася, што чакае дзіця ад аднакласніка...

Безумоўна, сучасныя школьнікі — зусім не тыя, што раней. Некаторыя выдатнікі патрабуюць зусім не малыя грашовыя сумы з двоечнікаў за тое, што дазваляюць ім спісваць сачыненні і кантрольныя. Ігар Міхайлавіч лёгка вызначае сапраўднае аўтарства (па стылю) — і зніжае адзнакі. А вось настаўнікам матэматыкі, фізікі альбо хіміі — больш складана. Сярод вучняў ёсць такія ўмельцы, што напішуць работу за палову ўрока, а потым толькі робяць выгляд, што працуюць, а кантрольная тым часам "гуляе" па класе...

Як і раней, большасць вучняў фізічныя "метады ўздзеяння" разумеюць лепш за словы. Выкарыстоўваюць іх не толькі мужчыны. Калега Ігара Міхайлавіча, нядаўняя выпускніца універсітэта так ліха раздавала аплявухі і ўпраўлялася з цяжкай драўлянай лінейкай, што даволі хутка на яе ўроках усталявалася проста выдатная дысцыпліна, і настаўніцу нават пачалі прыводзіць у прыклад. Як узор для пераймання па ўменню знаходзіць кантакт з класам. Паводле шматгадовых назіранняў Ігара Міхайлавіча, такіх вучні паважаюць многа больш за тых, хто з-за ўсялякай дробязі выклікае ў школу бацькоў... Усё правільна. Школа — люстэрка жыцця.

Барыс САФРОНЕНКА.

РЭЗАНАНС

"Задачка для кемлівых"

Так называўся матэрыял Н.Плыткевіч, змешчаны ў "Чырвонай змене" 21.05.94. Рэдакцыя атрымала ліст ад намесніка дырэктара Дэпартамента аўтамабільнага транспарту сп.Дыдышкі. У прыватнасці, у ім гаворыцца, што матэрыялы артыкула разгледжаны сумесна з кіраўніцтвам аўтобуснага парка № 2.

"За дапушчанае 15.05.94 г. прысваенне часткі выручкі ад правозу пасажыраў па маршруце "Капаткевічы—Мінск" вадзіцелям аўтобуса Ечу А.А. і Стасіловічу А.М. аб'яўлена вымова (загад № 277 ад 29.06.94 г.), а таксама з іх утрымана прысвоеная сума па канкрэтнаму факту, выкладзеным ў артыкуле.

Паводле вынікаў праводзімых кантрольных праверак, за бягучы перыяд 1994 г. на ўказаным маршруце было выяўлена чатыры фінансавыя парушэнні, па якіх віноўныя вадзіцелі прыцягнуты да строгай матэрыяльнай і дысцыплінарнай адказнасці.

Намеснік генеральнага дырэктара А.В.МУХІН".

Сто артыкулаў

ДРУГІ ПАДЗЕЛ

□ Алена ФІЛАТАВА, навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі АН Беларусі

Пасля першага падзелу Рэчы Паспалітай у 1772 г. знешняя небяспека ўпершыню паказала перадавой часткі грамадства сапраўднае становішча спраў. Яно не адпавядала свабодзе і роўнасці, якімі так ганарылася дзяржава. Урад рэспублікі спрабаваў паправіць становішча шляхам рэформ: павелічэннем войска, дзяржаўных прыбыткаў, узмацненнем каралеўскай улады. У 1788 г. у Варшаве быў сазваны сейм, вядомы ў гісторыі як Чатырохгадовы, або Вялікі. Першыя два гады працы сейма былі малапрадукцыйнымі. Восенню 1790 г. адбыліся новыя выбары, і ўжо ў пачатку 1791 г. прыняты важныя законы: у сакавіку — аб сейміках, у красавіку — аб гарадах, а ў маі — канстытуцыя. Яе аўтарамі з'яўляліся кароль Станіслаў Аўгуст Панятоўскі, адзін з выдатных палітыкаў свайго часу Ігнацій Патоцкі, а таксама падканцлер і член урада Гуга Калантай.

Канстытуцыя, прынятая 3 мая 1791 г., гарантавала землеўладальніцкаму шляхецкаму саслоўю ўсе "непарушныя" свабоды, прэрагатывы і першынства ў прыватным і грамадскім жыцці. Мяшчанам каралеўскіх гарадоў, якія валодалі нерухомай маёмасцю, даваліся прывілеі, якімі да гэтага часу карысталася толькі шляхта: асабістая недатыкальнасць, набытак зямлі, замяшчэнне ніжэйшых адміністрацыйных і судовых пасад, атрыманне ніжэйшых афіцэрскіх званняў і шляхецтва. Гэты закон распаўсюджваўся і на прыватнаўласніцкія гарады, калі гэтага жадалі іх уладальнікі. Купцам і рамеснікам іншаземнага паходжання, што хацелі жыць у Рэчы Паспалітай, даравася шэраг свабод. Усё гэта ставіла мэтай зберажэнне пануючай ролі шляхецтва, збліжэнне шляхецкага і буржуазнага саслоўяў. У адносінах сялян змяненняў не прадбачылася: іх прымалі "пад апеку права і ўрада". У адрозненне ад старых падыходаў, словам "народ" сталі зваць не толькі шляхту, але таксама мяшчан і сялян.

Канстытуцыя, дэкларуючы свабоду веравызнання, прызнавала ўсё ж традыцыйнае першынство каталіцкай рэлігіі. Больш таго, адступніцтва ад яе разглядалася як здрада. У 1791 г. у Пінску адбылася Кангрэгацыя праваслаўнай царквы Польшчы і Літвы, якая прыняла прынцып яе аўтакефальнасці і стварыла сваю кансісторыю. Сейм зацвердзіў пінскія пастановы.

У дадатковым да канстытуцыі акце "ўзаемнай парукі" зафіксавана поўнае зліццё Кароны і Літвы. Канстытуцыя заканадаўча афарміла тое, што існавала ўжо на самай справе. У другой палавіне XVIII ст. Вялікае княства Літоўскае (ВКЛ) страціла сваю дзяржаўнасць, якую мела з XVI ст., знаходзячыся ў складзе Рэчы Паспалітай. Гэтаму нямала садзейнічала і вышэйшае саслоўе, якое было звязана сваяцкімі сувязямі з магнатамі Кароны, мела зямельныя ўладанні як у княстве, так і ў Кароне, магло займаць высокія дзяржаўныя пасады ў абедзвюх частках рэспублікі. Так, напрыклад, граф Флемінг, які меў зямельныя ўладанні ў Брэст-Літоўскім ваяводстве (ВКЛ) і ў 60-х гадах быў вялікім літоўскім падскарбіем ці міністрам фінансаў, а потым займаў пасаду паморскага ваяводы ў Кароне. Моцны ўплыў польскай мовы і культуры таксама садзейнічаў збліжэнню гэтых дзвюх частак краіны. У XVIII ст. нацыя атаясамлівалася з дзяржавай, на працягу 60—80-х гадоў сэнс слова мяняўся. Існавалі нацыі Кароны і Літвы. Пасля яны аб'ядналіся ў злучаную нацыю, а потым — у польскую нацыю польскай рэспублікі. Існавала такое ж становішча, як у былым Савецкім Саюзе, калі рэспублікі, што мелі свае органы ўлады, свае міністэрствы фінансаў, замежных і ўнутраных спраў, тым не менш, уяўлялі сабой цэнтралізаваную федэратыўную дзяржаву і падпарадкоўваліся Маскве. Так, у Рэчы Паспалітай другой паловы XVIII ст. усё падначальвалася Варшаве, якая вызначала як унутраную, так і знешнюю палітыку краіны.

Канстытуцыя гарантавала шляхецтву Вялікага княства Літоўскага, што кіруючыя органы ўлады адзінай дзяржавы будуць складацца напалову з прадстаўнікоў як з польскіх, так і з літоўскіх зямель. Сейм заставаўся двухпалатным. У палату дэпутатаў уваходзілі прадстаўнікі, абраныя на сейміках. Члены другой палаты складалі Сенат: ваяводы, кашталяны, епіскапы, міністры. Кароль страціў права зацвярджэння законаў, ён павінен быў толькі склікаць сейм і валодаў правам заканадаўчай ініцыятывы. Каб ліквідаваць выбары караля, якія выклікалі сярод магнацтва барацьбу за ўладу і давалі магчымасць іншаземным дзяржавам умешвацца ва ўнутраныя справы Рэчы Паспалітай, уводзілася наследаванне трона. Вярхоўная выканаўчая ўлада даручалася Варце законаў, у склад якой уваходзілі: кароль (старшыня), прымас (як кіраўнік духавенства), старшыня Адукацыйнай камісіі і 5 міністраў.

З 1789 г. тэрытарыяльныя пытанні зямель і ваяводстваў адносіліся да кампетэнцыі ваенна-цывільных камісій парадку, што налічвалі 15 камісараў, якіх кожныя два гады выбіралі на сейміках. Камісіі займаліся рэкрутамі, стварэннем ваенных складоў, забеспячэннем арміі, выдачай пашпартоў і інш. Таксама былі створаны крымінальныя суды.

Канстытуцыя 3 мая 1791 г. умацоўвала дзяржаўную ўладу і абмяжоўвала магнацкую алігархію. Дзейнасць і рашэнні чатырохгадовага сейма азначалі пералом у палітычным ладзе дзяржавы.

Але магнацтва рэспублікі і некаторая частка шляхты (а беззямельная шляхта па новай канстытуцыі пазбавілася выбарчых правоў) адмоўна аднесліся да новай канстытуцыі. Яны не жадалі страчваць свае старыя шляхецкія вольнасці, іх не цікавілі ні новыя школы, ні павелічэнне колькасці войска, ні новыя падаткі.

У маі 1792 г. у друку з'явіўся праект акта новай канфедэрацыі, падрыхтаваны ў Пецярбургу. Ён быў надрукаваны маршалкам канфедэрацыі генералам кароннай артылерыі Станіславам Феліксам Шчэсным-Патоцкім у мястэчку Тарговіцы (Украіна). Галоўнымі пунктамі гэтага дакумента з'яўляліся вольнасць і роўнасць усёй шляхты, ахова каталіцкай рэлігіі, цэласнасць межаў Рэчы Паспалітай, зварот рэспубліканскага праўлення, адмена канстытуцыі 3 мая, аказанне даверу расійскай дапамозе. Польны каронны гетман Севярын Ржэвускі, вялікі каронны гетман Францішак Ксаверый Браніцкі і Станіслаў Шчэсны-Патоцкі ад імя канфедэрацыі звярнуліся да Кацярыны II з просьбай аб ваеннай дапамозе: "Польская нацыя, злучаная ў адну агульную канфедэрацыю, звяртаецца да цябе, як да бажаства, спрыяльнага для яе свабоды, і заве цябе да сябе на дапамогу".

Расійскі пасол у Варшаве Я.І. Булгакаў падаў ураду дэкларацыю аб складанні генеральнай канфедэрацыі і ўступленні расійскіх войск у Рэч Паспалітую для абароны "даўніх правоў і вольнасцей".

Украіну занялі войскі М.В. Кахоўскага, на тэрыторыю ВКЛ быў высланы корпус генерала М.Н. Крэчэтнікава. 2 красавіка 1792 г. Кацярына II загадала Крэчэтнікаву падзяліць галоўны корпус на дзве часткі, з якіх адна, сабраная каля Полацка, павінна ісці "праз Глыбокае, Паставы кароткім шляхам да Ліды, а потым — да Гродна. Другая — з Талачына, праз Мінск, Навагрудак таксама ў Гродна". Харчаванне для войска забяспечвалі ваяводствы па ўзгадненню з вялікім літоўскім канцлерам Аляксандрам Сапегам і гетманам Шыманам Касакоўскім. Канцлера Сапегу імператрыца прапаноўвала на пасаду маршалка літоўскай часткі Тарговіцкай канфедэрацыі, "по уважению богатства его и сильных связей в сем княжестве". Акрамя таго, Кацярына II дала Крэчэтнікаву "списки сенаторов и послов сеймов, на коих положиться можно". Сярод іх інфлянцкі епіскап Касакоўскі, жмудскі епіскап Гедройц, трокскі кашталян Плятэр, віцебскі ваявода Касакоўскі, мсціслаўскі ваявода Хамінскі. 12 мая Крэчэтнікаў пісаў Кацярыне II, што "князь Сапега приемлет на себя быть маршалком конфедерации литовской, но объявить себя до тех пор не хочет, пока сам он и часть его имений не будут прикрыты российскими войсками".

Пры дапамозе сямейства Касакоўскіх на тэрыторыі Літвы пачалі ствараццa павятовыя канфедэрацыі: Рэчыцкая, Віцебская, Слонімская, Аршанская, Полацкая, Браслаўская, Мінская, Лідская, Ваўкавыская. 4 мая Крэчэтнікаў паведамляў Кацярыне II: "Сих конфедераций маршалками избраны: первой —

ЁСЦЬ ПЫТАННЕ!

Крым застаецца марай

"Вырашыў свой адпачынак правесці ў Крыме. Не ведаю, што лепш: узяць пуцёўку ў здраўніцу альбо ехаць "дзікаром". Цікава, колькі будзе каштаваць такое задавальненне і якія нечаканасці мяне там могуць сустрэць?

С.ГРАНКОЎСКІ, г.Баранавічы".

Калі вы вырашылі ў час свайго адпачынку наведаць Крым, то патрэбна ведаць, што можна правезці з сабой 1400 тысяч расійскіх рублёў, 1 бутэльку гарэлкі, 2 віна ды 10 пачак цыгарэт. Даляры ЗША (ад 400 да 1000) абавязкова павінны быць указаны ў дэкларацыі. Калі возьмеце з сабой больш 1 тысячы, то пішыце ў заяве, для якой мэты вам неабходна такая сума.

І тым не менш, у крымскія здраўніцы пераважна прадаюць пуцёўкі за ўкраінскія грошы (курс карбованца: 1 даляр ЗША — 45—48 тысяч).

За рэгістрацыю тыя, хто прыехаў на адпачынак, выкладваюць 3000 карбованцаў ды 6 тысячны курортны збор.

На паўвостраве зараз дзейнічае 635 здраўніц: каля 140 санаторыяў і пансіянатаў з лячэннем ды амаль 100 без лячэння. Плюс да гэтага 200 сезонных баз адпачынку, 160 дзіцячых лагераў.

А зараз аб кошце. Пуцёўка для маці і дзіцяці ў санаторый "Прымор'е" каштуе 566 даляраў, імя Леніна — 416 даляраў. У чэрвені ў санаторый імя Р.Люксембург магчыма было купіць пуцёўку за 600 "зялёных", а ў ліпені іх патрэбна ўжо 833.

На дзіцячым курорце ў Еўпаторыі санаторныя суткі адпачынку абыходзяцца ў 14—20 даляраў. Кошт двухмеснага нумара з усімі выгодамі пры чатырохразовым харчаванні на 24 дні — 24 млн. карбованцаў або 1 млн. расійскіх рублёў. У санаторыі "Усход" за адпачынак і лячэнне плацяць 7—15 млн. карбованцаў.

Без праблем магчыма зняць кватэру. Шукаць яе не трэба — вам самі прапануюць. Сярэдні кошт такога жылля 50—90 тысяч карбованцаў, на паўднёвым беразе Крыма — 100 000.

Адпачываючым "дзікарам" прыходзіцца купляць прадукты на базарах. Сярэднія цэны (у карбованцах): літр малака — 7—14 тыс., смятана (кг) — 50—77 тыс., тварог (кг) — 23—40 тыс., свежыя памідоры (кг) — 45—80 тыс., агуркі — 35—45 тыс., капуста — 35—40 тыс., свініна — 50—70 тыс., ялавічына — 45—50 тыс., сала — 40—60 тыс., куры — 80—100 тыс. карбованцаў за 1 кг.

Аматараў піва не перамагчы

"Зараз у нашай краіне з'явілася вельмі шмат розных партый, рухаў, аб'яднанняў. Цікава, каму сімпатызуюць беларусы і як яны ўвогуле ставяцца да найбольш вядомых.

Г.КЛЫПАЎ, г.Баранавічы."

Адпаведна з данымі Інстытута навукова-тэхнічнай інфармацыі і прагноза, беларусы найбольш сімпатызуюць Партыі камуністаў (15,3 працэнта апытаных) і Славянскаму Сабору "Белая Русь" (6,8).

Высокі рэйтынг, асабліва сярод прадстаўнікоў моцнага полу, у Партыі аматараў піва (5,4 працэнта). Мала хто ведае пра яе дзейнасць, але назва шмат у каго выклікае станоўчыя эмоцыі. Далей ідзе Аграрная партыя і сацыялістычны рух РСПС (па 4,9), НРБ (4,6), Партыя зялёных (4,4), Беларуская сялянская партыя (4,0), Беларуская партыя працы (3,7), БНФ і Ліберальна-дэмакратычная партыя (па 3,1), АДПБ (2,7), Рэспубліканская партыя працы і справядлівасці (2,6), Партыя народнай згоды (2,5), Польскае дэмакратычнае аб'яднанне (1,8), БХДС (1,7), БСДГ (1,6), Беларускі навукова-вытворчы кангрэс (1,55). І на прыканцы спісу — Нацыянал-дэмакратычная партыя Беларусі (1,1 працэнта).

Служу радзіме... па кантракту

"Цікава, ці можна служыць ва Узброеных Сілах нашай рэспублікі па кантракту?

А.АКІМАЎ, г.Барысаў".

Можна. Нядаўна ў Беларусі пачало дзейнічаць Палажэнне аб кантрактнай службе ва Узброеных Сілах рэспублікі. Служыць па кантракту можна на пасадах радавога і сяржанта — старшынскага складу. Прафесійнымі ваеннаслужачымі могуць быць усе, хто падыходзіць па здароўю, фізічнай падрыхтоўцы, не былі асуджаны і з'яўляюцца ваеннаабавязанымі грамадзянамі Рэспублікі Беларусь ва ўзросце да 35 гадоў. У іх лік уваходзяць жанчыны, якія не нараджалі дзяцей. Не прымаюцца на службу па кантракту прапаршчыкі, мічманы і афіцэры, якія маюць вайсковае званне, ды "запаснікі".

У параўнанні з неваеннымі, салдаты-"кантрактнікі" асаблівых абмежаванняў, акрамя забароны на прадпрымальніцкую дзейнасць, не маюць. У адрозненні ад салдат тэрміновай службы, тыя, хто падпісаў кантракт, могуць пражываць на сваёй жылплошчы, вольна выязджаць за межы часці і размяркоўваць не заняты службай час. "Кантрактнікі", як і кадравы афіцэрскі састаў, знаходзяцца на поўным дзяржаўным забеспячэнні і атрымліваюць зарплату. Ім прадстаўляецца асноўны і дадатковы адпачынак, які павялічваецца з выслугай гадоў. Існуе думка, што кантрактная служба павінна выклікаць вялікі інтарэс у навабранцаў, бо пасля шасці месяцаў службы па прызыву можна падпісаць кантракт. Тым больш, што першы тэрмін — два гады. На жаль, у тых, хто пайшоў служыць у 1994 годзе, такой магчымасці яшчэ не будзе. А пачынаючы з наступнага года, палажэнне будзе дзейнічаць у поўную моц.

Вядучая рубрыкі
Святлана КУЛІКОВА.
Тэл. 68-29-26.

ЭСТЭТЫЧНАЯ СТУДЫЯ

Жанчыны ў яго жыцці

□ Валерый КАЛЕСНІКАЎ

На выставу работ мастака Аляксея Кузьміча я трапіў выпадкова. Аднак вельмі ўдзячны лёсу, што так здарылася.

...Яна прыйшла ноччу. Сышла з нябёсаў у святле яркага промня... Забойствы, згвалтаванні, хлусня... Баль ладзіць сатана. А чаму? Ды таму, што мужчыны, стварылі гэты свет, заснаваны на разбурэнні.

Выратаваць гэтую грэшную планету можа толькі жанчына. Мадонна, толькі яна выведзе мільярды людзей з цёмнага царства жыцця да святла"...

Аляксей Кузьміч прачнуўся. Адна з першых яго карцін новага цыкла нарадзілася пад уражаннем гэтага сну.

"Мадонна — гэта цэнтр свету, — тлумачыць сам мастак, упэўнены ў тым, што новая цывілізацыя належыць ёй, жанчыне.

Мужчыны стварылі свет войнаў, жанчыны прынясуць планеце каханне і дабро — гэта ў яго карцінах.

Кузьміч пачаў маляваць аголеных жанчын, таму што хацеў даказаць: голае цела можна паказаць інакш, чым гэта рабілі Рубенс ці Тыцыян. Ён не пабаяўся, што яго абвінавацяць у разбэшчванні.

Прыгожых жанчын Кузьміч надзяляе вясёлым успрыняццем жыцця, ад чаго яны яшчэ больш прыгожыя. Жанчына самой Прыродай прызначана для Кахання — вось лейтматыў твораў мастака. 165 твораў ён прысвяціў жанчыне.

Нядаўна ў Нью-Йорку адбылася выстава карцін Аляксея Кузьміча. Яна так уразіла амерыканцаў, што тыя назвалі творы мастака "Вялікім антысветам".

Пачатак работы над знакамітым цыклам "Мадонны XX стагоддзя" супадае з часам яго жаніцьбы. Жонка была тады студэнткай тэхналагічнага інстытута. Цяпер яна ўжо маці дваіх дзяцей. Дачцэ, Інесе — 8 гадоў, сыну Аляксею — 6.

Гутару з музай мастака, яго Мадоннай. Яна мінчанка, разам з мужам пабывала ў розных кутках планеты. Пачыналася іх сумеснае жыццё ў маленькім пакойчыку паўпадвальнага памяшкання. Але здольнага мастака заўважылі. Дзякуючы намаганням Міхаіла Андрэевіча Савіцкага і Валерыя Андрэевіча Пячэннікава ён атрымаў выдатную кватэру і мастацкую майстэрню.

Інеса, жонка мастака, з гонарам працягвае эстафету сваіх папярэдніц. Справа ў тым, што жанчыны заўсёды былі побач з мастаком. Ён вырас у мнагадзетнай сям'і, акружаны любоўю маці і пецярых сясцёр.

Кузьмічоўскі ідэал жаночай прыгажосці непарыўна звязаны з яго эстэтычнымі захапленнямі. Ён знайшоў свой "ідэал жанчыны". Мастак захапляецца зусім не вытанчанасцю і духоўнай прыгажосцю жанчыны. Не, ён любуецца здаровай, прыгожай, страснай, створанай для кахання жанчынай, паўнацелай, пышнагрудай, чарнабровай, у чым аблічча ёсць штосьці ад вобраза цудоўнай феі.

Свет Мадонны для мастака — гэта і яго свет. У ім адказ на бясколернасць і хаос нашага часу. "Цяпер грамадства адчувае велізарную патрэбнасць у рэстаўрацыі духоўных каштоўнасцей, — гаворыць Аляксей Кузьміч. — Самай высокай мэтай мастацтва з'яўляецца сцвярджэнне прыгажосці, боскага ў чалавеку. Мастацтва павінна несці свету Духоўнасць, бо і сёння, як і многа стагоддзяў таму, чалавек імкнецца да святла і кахання".

У той дзень, калі нарадзіўся Аляксей была навальніца і ад маланкі загарэлася многа дамоў. Яго маці Аляксандра Максімаўна ўспрыняла гэтыя пажары як знак Усявышняга, які прадказваў сыну вялікую будучыню. Мацярынскае прадчуванне спраўдзілася. Вясковы хлапчук з вёскі Махро, што на Брэстчыне, стаў выдатным майстрам жывапісу. Карціны Аляксея Васільевіча набываюць дзяржаўныя музеі рэспублікі, шматлікія айчынныя і зарубежныя калекцыянеры.

Цяпер для мастака Аляксея Кузьміча настаў яго зорны час. Мастацтва жывапісца зараджае нас сваёй любоўю да жыцця, уменнем перадаць людзям адчуванне радасці жыцця і шчасця. Яно захапляе яркасцю фарбаў, любоўю да сапраўднай жаночай Прыгажосці, пераканаўчай тыповасцю вобразаў, цудоўным спалучэннем праўды і мастацкай фантазіі.

P.S. Калі гэты матэрыял быў падрыхтаваны ўжо да друку, ад самога Аляксея Васільевіча мы даведаліся, што 22 ліпеня ў Санкт-Пецярбургу пачала працаваць выстава, прысвечаная Гульням Добрай волі, а беларускі мастак Кузьміч — адзіны з мастакоў СНД, хто запрошаны прыняць у ёй удзел. "Мадонны XX стагоддзя", "Мадонны, якія сышлі з нябёсаў", "Мадонна з дзіцем" — гэтыя і іншыя цыклы твораў мастака ўбачаць як пецярбуржцы, так і шматлікія замежныя госці, што будуць прысутнічаць на Гульнях. Незвычайнасць светапогляду — гэта, бадай, галоўнае, чым уражваюць карціны Кузьміча і менавіта гэтая "якасць" яго твораў, на думку мастака спадабаецца замежным гасцям выставы.

Апошняе, пра каго з вялікай удзячнасцю сказаў Аляксей Васільевіч — пра чалавека, дзякуючы спонсарству якога і адбываецца выстава ў Пецярбургу. Іван Міхайлавіч Зайцаў — прэзідэнт фірмы "Рай".

ЗАМАЛЁЎКІ З НАТУРЫ

Слёзы старшыні

Іван Паўлавіч дайшоў да вышынь сялянскай мудрасці. Яму ад Бога быў дадзены талент адчуваць тэрміны сяўбы, жніва, прадбачыць надвор'е. А ягоны клопат пра калгаснікаў, нібы бацькоўскі. І нядзіўна, калі райкомаўцы спрабавалі не раз скінуць старшыню з пасады, калгаснікі за яго стаялі гарою: "Івана Паўлавіча не аддамо на згубу!!!". Першыя пярэчылі: "Ён усяго чатыры класы скончыў...". Не дапамагала і гэтая аргументацыя.

Але раённае начальства не супакойвалася, усё чаплялася да старшыні: пара, маўляў, і маладым саступіць дарогу.

І аднойчы гром грымнуў над калгасам — Іван Паўлавіч сам папрасіўся, каб яго замянілі. Чаму? Што-небудзь знайшлі кепскае ў гаспадарцы? Прыпіскі, крадзеж? Не, гэтага не было: сумленны быў Іван Паўлавіч да дзівосаў. Як ніхто са старшынь суседніх калгасаў. Спытаюць: ну як жа яму ўдавалася быць сумленным? А камісіі, правяраючыя, плойма ўсялякіх упаўнаважаных і інструктараў, розных начальнікаў? Усіх накарміць, напаіць трэба? Трэба. Запчасткі трэба? Трэба. А паліва, а... а! Усё трэба падмазваць, каб ішло-ехала. І падмазваў старшыня — куды тут збочыш. Ды цягнуў толькі ўсё са сваёй хатняй гаспадаркі, са сваёй пасекі. У гэта, дарэчы, ніхто не верыў, але так яно было.

Дабілі Івана Паўлавіча тым, што на ўсіх нарадах начальнікі ганарыліся тым, што ў вобласці амаль усе старшыні з вышэйшай адукацыяй, ёсць нават шмат кандыдатаў навук. Праўда, маўчалі, што ад гэтага стан сельскай гаспадаркі не паляпшаецца. Безумоўна, начальнікі, можа, і не думалі, што такімі словамі яны крыўдзяць Івана Паўлавіча. Да яго на вучобу ездзіла ўся вобласць. За гады яго старшынства ніхто не пакінуў калгас, наадварот, прасіліся да яго. Але было і такое, што заезджы які-небудзь начальнік нібы па-прыяцельску ляпне яго па плячы і скажа: "Усю статыстыку ты мне псуеш... Дазволь, я загадаю, каб табе дамоў атэстат сталасці прынеслі".

Дамагліся ўсё-ткі свайго. Цярпеў, цярпеў ён... І пакінуў крэсла старшыні. Корпаецца ў сваім агародзе, на сваёй пасецы, у дзіцячы садок мёд носіць, дзетак частуе. Кажуць людзі, бачылі, як ён плача. Сядзіць ноччу на ганку і плача. А як не заплачаш — калгас расцягнулі, раскралі, палі зараслі палыном. Затое цяпер у вобласці няма ніводнага старшыні з ніжэйшай адукацыяй.

Мікола КАПЫЛОВІЧ.

з гісторыі Беларусі

РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ

воеводства Полацкого судья и кавалер Корсак, другой — уезда Оршанского, подкоморий и кавалер Присетский". 30 чэрвеня: "генерал-поручик Косоковский донес мне об образовании в других частях конфедераций в воеводстве Минском, Трокском и уездах Ковенском и Упитском... и открытии конфедераций в уезде Гродненском".

Пры павятовых канфедэрацыях былі створаны канфедэрацкія суды, да якіх звярталіся расійскія войскі па правіянт і фураж, а калі канфедэрацыя не магла іх даць, то дзейнічалі па прыкладу генерала Меліна. У сваім звароце да Рэчыцкай канфедэрацыі генерал адзначыў, што калі патрэбнае не будзе дадзена, то давядзецца браць самавольна, дзе толькі знойдзецца. У шэрагу выпадкаў так і адбывалася. У верасні граф Пац звярнуўся ў Лідскі канфедэрацкі суд з прэтэнзіямі, што расійскія войскі ўзялі з яго вёсак і фальваркаў харчавання і фуражу на суму звыш 23 тысяч злотых.

Прыхільнікі канстытуцыі 3 мая супраць расійскіх войск выставілі на Украіне армію Юзефа Панятоўскага, а ў Літве — армію на чале з Людовікам, прынцам Віртэмбергскім. Ён паведаміў 10 (21) мая каралю Станіславу Аўгусту аб цяжкім становішчы арміі на тэрыторыі княства: "неприятель входит в страну, а войска, которыми я должен командовать, все рассеяны на протяжении более полутораста миль, и я даже не имею сведений, где именно они находятся и в какой мере годны для боя; сами же войска до сих пор не извещены об этом, они будут находиться под моей командой, что я сейчас узнал от генерала Грабовского. Кроме того, у меня не заготовлены магазины для провианта, артиллерия моя едва только успела выступить; я совсем не знаком с местностью и краем". Прынц спаслаўся ў такіх абставінах на сваю хваробу і 28 мая (8 чэрвеня) адмовіўся ад камандавання. Літоўскую армію ўзначаліў генерал Юдзіцкі.

Галоўны корпус літоўскіх войск знаходзіўся пад Мінскам у складзе кавалерыі: брыгады Пацоцкага, 1-й і 2-й брыгад нацыянальнай літоўскай кавалерыі, палка прынца Віртэмбергскага, усяго — 3975 чалавек і 5020 чалавек пяхоты. Перадавы корпус на чале з генерал-маёрам Юзефам Беляком меў 1463 чалавекі. Для прыкрыцця Вільні ў складзе 1 брыгады нацыянальнай літоўскай кавалерыі і 7 палка пяхоты на чале з генерал-маёрам Забэлам было 1085 чалавек. Ля Коўна было 1459 чалавек. Усяго ў літоўскай арміі ў баявых дзеяннях 1792 г. удзельнічала 7422 чалавекі кавалерыі і 7135 чалавек пяхоты.

Расійскія войскі і тарговіцкія канфедэраты не сустрэлі сур'ёзнага супраціўлення на тэрыторыі Вялікага княства Літоўскага. Шыман Касакоўскі ўступіў 31 мая (11 чэрвеня) у Вільню. Расійскі генерал Мелін пайшоў праз Барысаў на Мінск, у адной вярсце ад Міра 31 мая (11 чэрвеня) ён разбіў літоўскае войска на чале з генералам Юдзіцкім. Літоўскія войскі адышлі да Навагрудка і Слоніма, а расійскі генерал Ферзен узяў Нясвіж. Літоўскае войска адступіла да Гродна, дзе замест Юдзіцкага галоўнакамандуючым назначылі Міхала Забэлу. 25 чэрвеня (6 ліпеня) расійскія войскі і тарговіцкія канфедэраты захапілі Гродна. У ліпені адбыліся сутычкі пад Зельвай і Мсцібовам.

14 (25 чэрвеня) было ўрачыста абвешчана аб стварэнні літоўскай Генеральнай і вольнай канфедэрацыі на чале з вялікім літоўскім канцлерам Аляксандрам Сапегам. У Вільні ў 10 гадзін раніцы ўдарылі ў званы. Гарадскія цэхі са сваімі знакамі, харугвамі ішлі да касцёла на плошчы, у якім сабраліся духавенства і манахі ўсіх ордэнаў і мноства народу. Сюды ж прыбылі епіскап Касакоўскі і генерал Крэчэтнікаў. Падышлі студэнты і выкладчыкі акадэміі на чале з рэктарам. Пасля літургіі быў зачытаны плакат ад генерала Крэчэтнікава, у якім тлумачыліся прычыны ўступлення яго з войскам на тэрыторыю рэспублікі. Зачыталі таксама акт Генеральнай вольнай канфедэрацыі ВКЛ. У Кароне пасля 2 месяцаў абарончых баёў, у ходзе якіх польскія войскі на чале з Тадэвушам Касцюшкам вымушаны былі адступіць на лінію Буга, адбыўся бой пад Дубенкай. Гэта быў другі паспяховы бой пасля перамогі польскага войска на чале з Ю.Панятоўскім пад Зяленцамі. Літоўскія і польскія войскі сумесна стварылі абарончую лінію ля ракі Буг. Але яна была прарвана войскамі Крэчэтнікава і Кахоўскага. 12 (23) ліпеня расійскі генерал Ферзен разбіў ля Брэста літоўскае войска на чале з М.Забэлам. 13 (24) ліпеня да Тарговіцкай канфедэрацыі прымусова далучыўся кароль Станіслаў Аўгуст. Па яго загаду ваенныя дзеянні былі спынены.

У пачатку верасня 1792 г. у Брэсце абедзве часткі Тарговіцкай канфедэрацыі (польская і літоўская) аб'ядналіся ў "Найсвятлейшую канфедэрацыю абодвух народаў". Рэформы чатырохгадовага сейма і канстытуцыя 3 мая 1791 г. адмяняліся.

Расійская імператрыца Кацярына II прыйшла да пераканання, што польская нацыя не ў стане захоўваць сваю палітычную незалежнасць і падтрымліваць парадак. У канцы снежня 1792 г. яна загадала свайму віцэ-канцлеру графу Остэрману ўступіць у перагаворы з прускім пасланнікам. 12 студзеня 1793 г. паміж Расіяй і Прусіяй была заключана канвенцыя аб другім падзеле Рэчы Паспалітай. 25 студзеня 1793 г. Прусія таксама ўвяла свае войскі ў прыгранічныя раёны Польшчы. Пры падзеле Расія павінна была атрымаць Валынь, Падолію, а Літва — Міншчыну, Прусія — Гданьск, Тарунь і частку Вялікай Польшчы. 20 студзеня 1793 г. у Гродна, дзе знаходзілася Тарговіцкая канфедэрацыя, прыбыў новы расійскі пасланнік у Рэчы Паспалітай Я.Я.Сіверс.

Вялікі літоўскі гетман Шыман Касакоўскі і яго брат, інфлянтскі епіскап, захапілі ў свае рукі канфедэрацкія суды Літвы і выкарыстоўвалі іх для свайго ўзбагачэння, што выклікала незадаволенасць нават у Сіверса. Заўвагу з гэтай нагоды зрабіў пасланніку камандуючы расійскімі войскамі ў Рэчы Паспалітай барон О.Ігельстром: "В вашем письме я нахожу о Коссоковских выражения, которые меня удивляют. Эти господа окончили все сеймики без войск, без денег и без надзора. Как же им пользоваться вашим доверием? Но что они и друзья их желают устроиться за счет республики, так это очень естественно, и позавидуют им только те, кто делал то же самое. Король и вся его фамилия поступили так же во время своего правления во всех конфедерациях".

Пад рознымі прычынамі кароль адмаўляўся ехаць у Гродна на сейм. Не жадаючы прымаць удзел у новым падзеле Польшчы і ВКЛ, раз'ехаліся з Гродна лідэры Тарговіцкай канфедэрацыі. Северын Ржэвускі некаторы час яшчэ звяртаўся з універсаламі супраць уводу прускіх войск, але таксама з'ехаў. У лютым 1793 г. з Рыгі ён напісаў пісьмо Кацярыне II, выказваючы свой пратэст супраць падзелу Рэчы Паспалітай і апісваючы цяжкае становішча, у якім аказаліся ён і Шчэсны-Патоцкі. Імператрыца адказала, што яна думала ўвайсці ў Польшчу за канфедэратамі, а замест таго расійскія войскі дайшлі да Варшавы, а канфедэрацыі былі створаны за спінай расійскай арміі. І што яны самі не стрымалі сваіх слоў, таму яна бярэ частку краіны замест тых страт, якія панесла.

У чэрвені 1793 г. у Гродна сабраўся апошні сейм Рэчы Паспалітай. Ад Віленскага, Трокскага, Навагрудскага, Брэст-Літоўскага і іншых ваяводстваў у ім удзельнічалі А.Нарбут, Ю.Забэла, М.Туганоўскі, Ю.Шышка, Ю.Гутаровіч, М.Лопат і інш. Сейм праходзіў пяць месяцаў, з вялікімі цяжкасцямі і пад націскам расійскай зброі. 8 жніўня кароль у прыватнай гутарцы з Сіверсам, гаворачы аб войску рэспублікі, яе фінансах, канстытуцыі, зноў напомніў аб поўным зліцці абедзвюх частак дзяржавы. У жніўні Гродзенскі сейм зацвердзіў другі падзел Рэчы Паспалітай.

У верасні было аб'яўлена аб роспуску Тарговіцкай канфедэрацыі і стварэнні новай — Гродзенскай. А ў лістападзе прынята новая Гродзенская канстытуцыя, якая пацвердзіла ўсе ранейшыя кардынальныя законы, шляхецкія прывілеі, захаванне "liberum veto", выбараў караля. Канстытуцыя таксама пацвердзіла, што Вялікае княства Літоўскае назаўсёды застаецца злучаным з Каронай.

Вышэйшая ўлада ў дзяржаве вярталася шляхецкаму сейму. Узначаліла дзяржаву Пастаянная Рада, якую адмяніў чатырохгадовы сейм. Фактычна гэта азначала скасаванне рэформ і страту незалежнасці, фармальна — падпісаны з Расіяй трактат гарантаваў расійскаму ўраду рашаючы ўплыў на ваенныя і палітычныя справы рэшткаў Рэчы Паспалітай.

Вядучы рубрыкі "100 артыкулаў з гісторыі Беларусі" Мікола КУЗНЯЦОЎ.

КРЫНІЦЫ

Алесь БАБАЕД

У ВЁСЦЫ

Так здаўна на зямлі было,
так ужо ў людзей павялося:
усім сялом будавалі жытло,
усім сялом ішлі ў пракосе.

Хлеб дзялілі, дзялілі боль,
разам песню адну спявалі.
Выпраўлялі сыноў на бой,
спадзяваліся і чакалі.

Час мінае, і ўсё часцей
успамін нашы душы будзіць...
Сустракае вёска гасцей.
А хто ў ёй гаспадарыць будзе?

ДЗЕДАВА СКРЫПКА

Дзеда ўспомню і бачу, здаецца:
вось ён, як колісь, скрыпку вымае...
Хвіля — і смыкам да струн дакранецца
і непаўторны матыў зайграе.

Хоць ён і не быў музыкам вялікім —
цяпер не горш дачка мая грае.
Толькі мелодыя дзедавай скрыпкі —
гэта гісторыя роду жывая.

Мікола СТАРЧАНКА

ЧЫРВОНАЯ КНІГА

Чырвоная кніга прыроды —
не радасць твая, чалавек,
а вынік празмернай свабоды,
дзе правілі сквапнасць і здзек.

Ты ходзіш у футрах, алмазах,
ты ездзіш у хуткіх аўто,
ты хочаш забыцца ў джазах,
у шуме валютных вятроў.

Ты хочаш... Ды толькі прырода
спакою табе не дае,
былая твая асалода
ў горычы дзён растае.

Чырвоная кніга прыроды —
сумлення запознены крык...
Плямёны, істоты, пароды —
сціскае душу пералік.

Былі, засталіся, знікаюць...
Няўжо ў які-небудзь век
дзе-небудзь яшчэ прачытаюць,
што жыў на Зямлі чалавек!

Эмілія ПАСЫНКАВА — інвалід 2-й групы, чалавек нялёгкага, драматычнага лёсу. Бацькі свайго не памятае — ён знік невядома дзе... Цяпер жа добра ведаем, "дзе" знікалі ні ў чым не вінаватыя людзі ў час сталінскага самавольства. Маці стала інвалідам, не паднімалася з ложка... Трохгадовая дзяўчынка трапіла ў дзіцячы дом...

Э.Пасынкава зведала і няволю нямецкай катаргі. Дзіцячы дом з Клецка, дзе яго захапіла вайна, быў вывезены ў Нямеччыну. Нават не самая горшая, як яна ўспамінае, Эмілiна гаспадыня, у якой яна батрачыла, інакш вакол яе не хадзіла, як з тонкім кіем...

Вярнуўшыся пасля вызвалення нашых выгнаннікаў савецкімі войскамі на радзіму, у Чэрвень, дзяўчына неўзабаве па вярбоўцы трапіла ў Мінск, на велазавод, які толькі пачынаў станавіцца на ногі. Працавала там слесарам-зборшчыкам шаснаццаць гадоў, потым тры гады — на трактарным і апошнія чатырнаццаць — на маторным...

Э.Пасынкава друкавала свае допісы, фельетоны, нарысы, вершы ў "Чырвонай змене" і "Вожыку", у "Работніцы і сялянцы" і "Полымі".

І напісала раман "Вачамі і сэрцам". Пра свой час, пра людзей, якіх сустракала ў жыцці, — і добрых, і благіх, пра сваё дзяцінства і юнацтва...

Эмілія ПАСЫНКАВА

Акрайчык хлеба

Урывак з рамана

... Дзеці цесна абступілі цёцю Розу. Люся апынулася ззаду. Узняўшыся на дыбачкі, яна пазірае праз галовы хлапчукоў.

— У-у-у!.. Пасталі наперадзе! — шэпча дзяўчынка.

Кожны імкнецца ўхапіць хоць крошку, якая адкрышыцца з-пад ляза, за якую дзеці, што вераб'і, гатовы пабіцца.

Выхавальніца, як звычайна, паклала бохан на днушачку, пастукала па чорнай скарынцы нажом — як бы размячае, мяркуючы, з якога боку пачынаць. Разрэзала на дзве роўныя паловы асцярожна, акуратна ўздоўж. Дзеці моўчкі сочаць, не міргаючы, за кожным рухам цёці Розы. Блішчаць галодныя вачаняты. Не паспела выхавальніца адрэзаць першы акрайчык, як з-пад нажа выкацілася вялікая крошка. Дзеці ў адзін голас:

— У-у-уўх! Якая-а-а! Кроха!

Казік вокамгненна шусь руку пад лязо, каб выхапіць першым... Па вялікім пальцы хлапчука так і секануў нож. Цёця Роза спалохалася. Твар яе, і без таго бледны, стаў зусім падобны на воск. Яна зморшчылася, быццам адкусіла кісла-горкі няспелы яблык, ад якога аж сківіцы звяло. Усе прыціхлі і ўжо не штурхаліся, не давалі адно аднаму пстрычак па лбе ці кухталёў у плечы.

Акрайчык ляжаў на стале ў крыві, чырвоныя кроплі былі і на днушачцы і капалі на падлогу. Нейкі час Казік стаяў разгублены. Раптам зароў, што бычок... Цёця Роза схапіла хлопчыка за руку і подбегам — да аптэчкі, што вісела на сцяне ля дзвярэй. Заліла рану ёдам, пачала апантана перавязваць палец. Але бінту не хапіла — кроў хутка прасочвалася. Казік нема крычаў.

— Паназірайце за дзецьмі, — кіўнула цёця Роза да тэхнічкі, — каб не расхапалі хлеба, бо дужэйшыя пакінуць слабейшых галоднымі. — Трымаючы за руку Казіка, сціскала, каб спыніць кроў, пазірала то на рану малога, то на дзятву, непакоячыся асабліва за дзяўчынак, якіх маглі хлапчукі пакрыўдзіць, а сама з плачам у голасе прыгаворвала: — Я ж папярэдзіла вас не лезці пад нож, а вы мяне не слухаецеся! Добра, што хоць ёд у аптэчцы быў! Трэба будзе вам, Ганна, схадзіць у ізалятар, каб далі бінту яшчэ і ваты... Не раві! Сам вінаваты! — прыкрыкнула на Казіка. — Цыц!..

Доўга яшчэ ў Люсіных вушах стаяў лямант Казіка і голас цёці Розы. "Але куды яна падзела той акрываўлены акрайчык хлеба? — разважала дзяўчынка. — То ж хлябок! Яго нельга выкідаць, дзеці з'елі б".

... Як праз сон гудзе несціхана дзіцячая гамана, быццам растрывожаны вулей. Люся бачыць сябе зусім маленькай — хоць і зараз не вельмі што падрасла. Яна разам з малымі сядзіць за сталом — вялізарным, круглым, у маленькім крэслечку з ручкамі, на якія можна пакласці далонькі, аблакаціцца і соўгацца туды-сюды, як на коніку, пакуль дзеці апетытна сёрбаюць малочны суп з доўгімі макаронінамі, што звешваюцца з блішчастых лыжак. З макаронін сцякае бялюткая юшка, пырскаючы ў талерку і на грудкі, аблівае едака. Люсі ані не хочацца есці тую макарону — яна яе не любіць. От супчык з манкі з ахвотаю з'ела б або кавы салодкай выпіла б, а то проста пагрызла б кавалачак сухога хлеба. Люся нават не памачыла сваю лыжку ў суп, толькі пазірае ў выпуклы бок лыжкі, што ў люстэрка, бачыць дужа павялічаны свой твар...

— Хто найпершы з'есць свой суп, той першы убачыць на дне талеркі цудоўны малюнак! — гучна абвяшчае цёця Наталля.

Дзеці рады старацца, адно пасопваюць ды пашморгваюць насамі. Люся азіраецца навокал, бачыць прыгожыя кветкі па берагах талерак — белыя рамонкі з жоўтым асяродкам, сінія валошкі. Люсі хочацца ўбачыць і тое, што ў талерцы на дне, там, напэўна, яшчэ цікавейшы малюнак. Але яна ніяк не адолее гэтую цэлую сажалку супу — аж палохаецца. Толькі паднясе лыжку да рота, каб прымусіць сябе есці, як адразу ж пачынае нудзіць яе, і лыжка бездапаможна апускаецца на стол, пальчыкі непрыметна, каб ніхто не бачыў, адсоўваюць ад сябе яду.

—Дзеці! Хто хоча дабаўкі? — выбухнула над Люсіным вухам гучна цётка Нюська.

— Я-а-а! — закрычаў Казік, высока ўскінуўшы руку.

— На табе яе суп, — кажа цётка Нюська. — А яна хай кладзецца спаць галодная, калі не хоча макароны. Капрызіць нечага, манкі ёй давай...

Усё гэта было некалі ў Мінскім дзіцячым доме.

"От, каб цяпер той макароны", — разважае Люся, уздыхаючы.

У Чэрвеньскім дзетдоме, далёка ад вялікага горада, зусім іншае. Тут сёрбалі суп і елі кашу драўлянымі лыжкамі і не з паліваных талерачак, а чамусьці з пагнутых, старых кубкаў, без малюнкаў. На кубках даўно аблупілася эмаль, яны пачарнелі і паржавелі, нават працякалі і не былі прыдатныя для кавы ці супу — толькі для кашы. З аднаго і таго ж кубка елі суп, потым у яго накладвалася бульба, а далей — налівaўся кампот. З некаторых цурчэла, як з крана. У Мінску пасцелі былі мяккія, падушкі з пер'я. А ў Чэрвені — матрацы і падушкі набіваліся саломаю. Дзеці тут былі ўсе худыя...

— Усім чыста пасесці за сталы! — загадвае Разаля Сымонаўна.

— Не перашкаджаць мне. А хто наважыцца падысці — можа трапіць пад лязо, як учора Казік!

Люся глянула скоса на Казіка. Той сядзеў з перабінтаванай рукой — моўчкі, невясёлы, нязвыкла сумны. Дзяўчынка перавяла позірк на канец стала, дзе выхавальніца дзяліла хлеб, "чырвонаармейскі бохан", як называлі дзеці фармавы хлеб. Невялічкая цаглінaчка блішчэла верхняй чорнай скарынкай і пазалочанымі бакамі. Дзятва прагна ўдыхала свежы, смачны пах, ён так і дражніў, казытаў ноздры, наганяючы апетыту. Разаля Сымонаўна асцярожна ўзяла боханчык, узважыла на далоні, сцепанула плячом, пакруціла галавой недаверліва, штось не адпавядала звычайнай вазе. Перакінула хлеб з правай далоні на левую, крыху павагалася ў нерашучасці, асцярожна паклала на днушачку, на якой рэзаўся хлеб. Адной рукой узяла нож, а другою, прытрымліваючы бохан, пачала размяркоўваць, пастукваючы па верхняй чорнай скарынцы лязом, як бы падлічвала, колькі кавалкаў атрымаецца з гэтага невялікага боханчыка. Пасля асцярожна пагрузіла нож у хлеб, а сама зноў абвяла папераджальным позіркам дзятву: а ці ўсе сядзяць на месцы, тады пачала пагружаць нож глыбей. Разрэзала бохан уздоўж. Але чамусьці зноў на палове шляху запынілася, яшчэ не раскрыўшы палавінкі, зноў агледзела дзяцей, — як тыя моўчкі сочаць за кожным яе рухам...

ЦЁМНЫ БОК МЕСЯЦА

Чараўнікі і чараўніцы

У мінулым выпуску ЦБМ гаварылася пра чараўнікоў, якім варажыць і наогул знацца з нячыстай сілай даводзілася як бы па прафесійнаму абавязку. Зразумела, што тут былі і свае сакрэты, якія перадаваліся з пакалення ў пакаленне. Таму сапраўды і млынары, і леснікі, і кавалі тое-сёе ўмелі. Вялікую ролю ў занятках чараўніцтвам меў жыццёвы вопыт — зразумела, што сярод старых чараўнікоў, а тым больш знахароў, было куды больш, чым сярод моладзі.

...І ўсё ж зусім асаблівую пасаду займалі тыя, хто прысвяціў чараўніцтву ўсё сваё жыццё, зрабіў яго сваёй асноўнай і адзінай прафесіяй.

Чараўнікі і чараўніцы, як вядома з дзіцячых казак, бываюць добрыя і злыя. Найбольш злыя і небяспечныя — ведзьмы і ведзьмары, ваўкалакі. Іх душа непадзельна належыць Чорту. З ім так ці інакш знаюцца варажбіты і знахары, аднак гэтыя могуць прыносіць карысць. Просты народ іх усё ж не вельмі любіў, мусіць, з-за гэтага знаёмства, і не так ужо часта да іх звяртаўся, як гэта прынята лічыць. Сёння, наадварот, іх ледзь не на руках носяць, што, дарэчы, не спрыяе прафесійнай добрасумленнасці.

Звышнатуральнымі здольнасцямі ўплываць на жыццё чалавека і з'явы прыроды чараўнікі абавязаны таму, што падпісваюць з Чортам крывавы дагавор. Служаць ім звычайна яго падручныя — чарцяняты. Яны настолькі актыўныя, што іх даводзіцца нават утаймоўваць, даючы цяжкую работу — віць вяроўкі з пяску ці збіраць кінутую на вецер муку. Інакш, калі ў іх не будзе занятку, чарцяняты наробяць непрыемнасцей самому чараўніку.

Усе чары можа рабіць толькі той, хто поўнасцю, "з вантробамі" прадаў душу Чорту. Каб стаць такім нелюдзем, памочнікам сілаў Зла, трэба зрабіць нешта страшнае, блюзнерскае. Напрыклад, у царкве ў час прычашчэння не чытаць Святых Тайн, а ўтрымаць у роце, вынесці на ростані, пакласці на крыж (яны паўсюдна стаялі ў Беларусі на скрыжаванні дарог) і выстраліць па іх. Казалі, што ў момант стрэлу на крыжы з'яўляецца распяты Хрыстос. Казалі, што многія ад гэткага святатацтва вар'яцелі, ператвараліся ў дзікіх звяроў. Але таму, каму ўдавалася неяк ацалець, пачынаў верна служыць сам Чорт.

Для сапраўднага чараўніка яго занятак робіцца чымсьці неадольным, тым, чаму ён не здольны процістаяць. А таму часам ён чаруе неадвольна, як бы не хочучы, калі "кроў вочы залье", "нячыстая сіла ў галаву ўдарыць". Ён дзейнічае як у забыцці, ашалела; ён абавязкова павінен кагосьці счараваць. Сцеражы вас Бог пападацца ў такія хвіліны чараўніку на вочы — прападзеце ні за што. Дарэчы, таму і існуюць такія няшчасныя, якія не маюць ворагаў і якія зачараваныя, сурочаныя выпадкова, па злому збегу абставін.

Вядомыя чараўнікі заўсёды карысталіся павагай, прынамсі, вонкавай. У большасці павага гэтая была няшчырай. Іх садзілі на покуць на вяселлях, хрэсьбінах, частавалі і наогул задобрывалі, каб не раздражніць. Тыя ж прынімалі падарункі і пачастункі, як належнае, больш таго, не саромеліся пагражаць прама за сталом: "Будзеце ж мяне памятаць!", "Я вам дамся ў цямкі (у знакі)!" і т.п. Усіх прысутных тут жа ахопліваў страх. Найбольш чуллівыя, нервовыя, асабліва жанчыны, страчвалі прытомнасць, захворвалі, што яшчэ раз пацвярджала дзейнасць чараўніцкіх пагроз. Тыя ж, на каго асабіста падаў гнеў магутнага чараўніка, імкнуліся пазбавіцца чараў з дапамогай іншага знаёмца нячыстай сілы, так бы мовіць, канкурэнта. Усё залежала зноўтакі ад патэнцыяльных магчымасцей таго ці іншага чараўніка. Гэтая з'ява назіраецца і ў наш адукаваны век: той, хто лічыць сябе сурочаным, як правіла, спяшаецца з візітам да экстрасенса. Заўважым, што і даўней, і сёння найменш пакутуюць ад чараўніцтва тыя, хто ў яго проста не верыць...

Замова

Сёння гэта тэкст-амулет з тэкстам, узятым з апокрыфа "Сон Багародзіцы". Ён вешаўся на покуці ў хаце і абараняў ад нячыстай сілы, а таксама быў залогам дабрабыту і добрых адносін у сям'і.

А ў чым жа яго доме
сон праўспявае,
Так Іісус Хрыстос прабывае,
А святая маць Багародзіца
пражывае,
І хлебам, і соллю надзяляе,
Ад усіх іх бед а збаўляе,
А сваёй пеляной укрывае.

З гісторыі НЛА

Паведамленні аб загадкавай з'яве — аб'екце, які свяціўся і быў падобным да дырыжабля (гэта параўнанне прыйшло крыху пазней), газеты амерыканскага горада Сакрамента змясцілі 17 лістапада 1896 года, за сем гадоў да палёту братоў Райт. Замільгалі кідкія газетныя загалоўкі: "Прывіды, загадкавыя з'явы прыроды ці што-небудзь яшчэ?", "Усе бачылі містычны лятаючы вогненны шар" і г.д. Сярод мноства версій, якія тлумачылі тайну, была і касмічная. Аўтар ліста ў сакраменцкую газету запэўніваў, што гэта "марсіяне", а ў другой газеце нават з'явіўся матэрыял аб "сустрэчы з іншапланецянамі" на пустыннай шашы.

Яшчэ ніхто не верыў у авіяцыю, а ўжо пісалі пра "марсіян", "кантакт з іншапланецянамі". Можна смела сказаць, што уфалогія ўпарта бегла наперадзе навукі і, можа, нават яе "падштурхоўвала".

Менавіта ў канцы мінулага стагоддзя сталі папулярнымі экстравагантныя ідэі амерыканскага астранома Персіваля Ловэла, аўтара славутай гіпотэзы рукатворнага паходжання каналаў на Марсе. Яго французскі калега Каміль Фламарыён таксама не стрымліваў фантазіі, калі гаворка ішла пра магчымасць існавання жыцця на іншых планетах Сонечнай сістэмы. Сёння прыхільнікі уфалагічнай дысцыпліны чамусьці абыходзяць маўчаннем прозвішчы "пачынальнікаў". На наш погляд, гэта матывуецца жаданнем паказаць, што навука аб НЛА — "самая-самая" сучасная.

..."Кананічны" летапіс НЛА пачынаецца з 24 чэрвеня 1947 года, калі нарадзіўся і сам феномен, і назва для яго. У той дзень нейкі амерыканскі бізнесмен Кенэт Арнальд пралятаў на ўласным самалёце над гарыстай мясцовасцю заходняй часткі штата Вашынгтон. Авіятар-аматар дапамагаў шукаць прапаўшы ваенны самалёт (улады абяцалі ўзнагароду ў 5 тысяч даляраў).

У тры гадзіны дня борт самалёта нечакана асвяціла яркая ўспышка, затым яшчэ адна (неба ў гэты час было бязвоблачным), і перад збянтэжаным лётчыкам з'явілася наступная карціна: дзевяць аб'ектаў свяціліся і рухаліся па небе з поўначы на поўдзень. Да іх было кіламетраў 20—25, але Арнальд выразна бачыў, што ў некаторых "былі крылы, але адсутнічала хваставое апярэнне", другія ж былі "пляскатыя, як блін, і адлюстроўвалі сонечнае святло", рухаліся яны, як "сподкі, што плывуць па паверхні вады".

Уся з'ява заняла не больш трох хвілін, і пасля прыбыцця ў аэрапорт Арнальд расказаў пра ўбачанае рэпарцёрам. Гэта былі тры "зоркавыя" хвіліны, бо хутка ўся Амерыка абмяркоўвала загадкавую з'яву. Карэспандэнтам асабліва спадабалася вобразнае параўнанне нябесных аб'ектаў са сподкамі, і з гэтай пары ўмацавалася словазлучэнне flying saucer — лятаючы сподак. У вядомую ўсім "лятаючую талерку" "сподак" у нашай мове трансфармаваўся па невядомых прычынах. Мабыць, кухонны тэрмін гучаў надта ўжо несур'ёзна. Назва назвай, а што датычыцца розных формаў НЛА, то іх "класіфікацыя" дадзена ў кнізе французскага уфолага Жака Вале. Згодна са спецыяльнай табліцай, на небе назіраліся шары, кольцы, пярсцёнкі, дыскі, цыліндры, эліпсоіды, прамавугольныя скрынкі, конусы, піраміды, а таксама больш экзатычныя "памідоры", "сігары", "лінзы", "бутэлькі" (у тым ліку нейкія загадкавыя — з двума рыльцамі), "збанкі", "колы", "спіцы", "званы", "капелюшы", "чарапахі", "тарпеды", "снарады", "ракеты", "грыбы", "пчаліныя соты", "электрычныя лямпачкі", "бумерангі"...

Што ж датычыцца выпадку з лётчыкам-аматарам, то ён як бы "прарваў плаціну" — у прэсу хлынуў паток паведамленняў аб іншых сустрэчах з "лятаючымі сподкамі". Калі ж даследаваннем феномена заняліся салідныя навуковыя і ўрадавыя ўстановы (нядаўна стала вядома, што ў канцы 40-х гадоў Сталін зрабіў запрос Каралёву адносна небяспекі, якую могуць уяўляць неапазнаныя аб'екты), спатрэбілася замяніць "рэпарцёрскую вольнасць" чымсьці больш сур'ёзным. Так з'явілася славутае скарачэнне НЛА — неапазнаныя лятаючыя аб'екты.

Дарэчы, многія вучоныя лічаць яго няўдалым, калі не памылковым. Вось што пісаў з гэтай нагоды член-карэспандэнт АН СССР У.Мігулін: "НЛА — гэта вельмі няўдалы тэрмін (аб "лятаючых талерках", "сподках" я ўжо не гавару). Перш за ўсё, слова "неапазнаны"... Не апазнаны кім? Выпадковым назіральнікам, які, дапусцім, прыслаў паведамленне аб сваім назіранні? Калі б на яго месцы апынуўся спецыяліст, то, магчыма, ён без цяжкасці "апазнаў" бы тое, што бачыць. Далей — "лятаючы"... Скажыце мне, калі ласка, ці можна назваць лятаючым, напрыклад, воблака? Ці палярнае ззянне? Гэта проста рознага роду з'явы ў атмасферы. Між тым, слова "лятаючы" само па сабе падштурхоўвае да думкі, што пэўная з'ява ёсць нешта рукатворнае, тое, чым кіруюць... Іншымі словамі, ужо ў самім тэрміне зашыфравана сцвярджэнне аб прыродзе з'явы. Гэта зусім ненавуковы падыход. Нарэшце — "аб'ект"... Пад гэтым словам большасць людзей разумее нешта "цвёрдацелае". І яно зноў-такі адносіцца толькі да некаторых аб'ектаў назірання, далёка не да ўсіх...

Талерка над морам

Гэтая публікацыя таксама мае адносіны да гісторыі НЛА, але ўжо не замежнай, а айчыннай (прынамсі, былой савецкай). Як вядома, у 70—80-я гады — эпоху "развітога сацыялізму" — таямнічыя выпадкі не надта "афішаваліся" мясцовымі і цэнтральнымі ўладамі (мабыць, лічылася, што гэта падрывала б аўтарытэт "усемагутнай" савецкай навукі). Вось і даводзіцца зараз "па крупінках" збіраць звесткі, маючыя адносіны да НЛА.

У 1984 годзе савецкі танкер "Горы" знаходзіўся ў Міжземным моры, непадалёку ад Гібралтара. Нечакана адразу два матросы ўбачылі ў небе над караблём дзіўны аб'ект, які круціўся ў паветры. Успыхваючы, ён падляцеў да судна і завіс над ім. Паводле слоў аднаго з відавочцаў, аб'ект меў шэра-металічны колер, форму двух пасаджаных адзін на аднаго дыскаў ідэальнай формы, якія круціліся ў розныя бакі. Ніжні дыск свяціўся рознакаляровымі агнямі. Некаторы час НЛА ляцеў за суднам, затым адляцеў у бок егіпецкага сухагруза, што праходзіў непадалёку. Увесь экіпаж некалькі дзён літаральна быў у шоку ад убачанага, але ў прэсу ніякіх звестак не давалі і паказанні відавочцаў не запісвалі.

Урантыя

Гэта — унікальная кніга, створаная ў пачатку XX стагоддзя, як лічаць яе прыхільнікі, Божым азарэннем. Яна ўяўляе сабой зборнік касмалагічных тэкстаў, якія распавядаюць пра глабальныя пытанні жыцця чалавецтва. У ЗША існуе грамадская суполка, мэта якой — вывучэнне і распаўсюджанне ідэй, закладзеных у кнізе. На міжнароднай канферэнцыі, якая адбудзецца ў Аклахоме (ЗША), будзе стаяць пытанне аб перакладзе "касмічнай біблii" на рускую мову.

Рубрыку склаў і вядзе Вінцук КАВАЛЕНКА.

ХАТНІ ЭКРАН

■ 26, аўторак

Беларускае тэлебачанне
8.00. Раніца рэспублікі.
8.10. Эканамікст.
8.20. Пад купалам Сусвету.
8.30. Надвор'е.
8.40. Пяць хвілін на жарты.
8.45. Тэлеклуб "Гаў-гаў".
9.10. Да Дня незалежнасці. "Край".
* 10.20. "Чарапашкі ніндзя".
14.30. "Нов і К"-топ-10.
15.30. Мост.
16.00. Эканамікст.
16.10. "Незалежнасць – гэта роздум напярэдадні свята.
16.30. "Беларускія напевы".
17.00. Урачыстае пасяджэнне і канцэрт, прысвечаны Дню незалежнасці.
19.55. Кантакт.
20.00. Калыханка.
20.25. Панарама.
21.00. Закрыццё III Міжнароднага музычнага фестывалю "Славянскі базар-94".
21.55. Пяць хвілін на жарты.
22.00. Пад купалам Сусвету.
22.10. НіКа.
22.25. Надвор'е.
22.35. "Славянскі базар-94".
23.40. Чэмпіянат свету па мотагонках.

Канал "Астанкіна"
8.00. Агляд рынку нерухомасці.
8.15. Домісолька.
8.35. "Рыпкіна каханне".
8.55. "ЕЭС і расійскі рынак".
9.15. Чалавек і закон.
9.45. Справа.
10.00, 15.00, 17.00, 20.00, 23.00. Навіны.
15.30. Гульні Добрай волі.
17.25. Актуальная публіцыстыка.
17.55, 20.35. Надвор'е.
18.00. Гульні Добрай волі.
20.45. З першых рук.
◆21.00. "Ноч святога Лаўрэнція" (Італія).
23.10. Хіт-парад "Астанкіна".
23.55. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"
6.00, 11.00, 15.00, 19.00, 22.00. Весткі.
8.00. Сусветныя навіны Эй-бі-сі.
◆8.30. "Дзяцінства Бэмбі".
9.50. Сялянскае пытанне.
10.10. На Гульнях Добрай волі.
15.20. Студыя "Рост".
15.50. Там-там навіны.
16.05. Новая лінія.
16.50. Антракт. Сафія Ратару.
16.55. Не быць дыназаўрам.
17.15. "Размова ў дарозе". У.Лакшын.
18.00. Свята кожны дзень.
18.10. L-клуб.
19.25. Падрабязнасці.
19.35. На Гульнях Добрай волі.
20.30. Кур'ер Гульняў Добрай волі.
21.00. "Славянскі базар-94". Закрыццё III Міжнароднага музычнага фестывалю.
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.35. "Славянскі базар-94". Працяг трансляцыі.
23.40. Сусветная ліга па валейболе.

Санкт-Пецярбург
11.00. Дзённік Гульняў Добрай волі.
12.00, 14.30, 18.30, 21.45. Інфарм ТБ.
* 12.15. "Прыгоды капітана Урунгеля". Фільм 2-гі.
12.25. "Нямецкая хваля".
12.55. "Сонца над Нявой".
13.15. "Ганна Главары". Фільм-аперэта.
◆14.45. "Незвычайныя прыгоды Карыка і Валі". 1-я серыя.
15.55. Гульні Добрай волі.
18.55. "Чорны маклер". Фільм-спектакль.
20.30. "Сістэма Станіслаўскага".
* 20.40. "Улюблівая варона".
20.30. Аранж ТБ. "Хлапушка".
21.25. Тэлемагазін.
21.30. Будні.
23.00. Дзённік Гульняў Добрай волі.
23.05. Ваш стыль.

8-ы канал
◆18.00. "Карусель".
18.25. Студыя "ІНТЭКС".Навіны.
* 18.45. "Вальтрон".
◆19.10. "Лабірынт правасуддзя".
* 20.00. Студыя "Рэкорд". Мультфільм.
◆20.35. "Марэна Клара". 48-я серыя.
21.25. Рэпартаж.
21.35. Шанц-прыз.
◆21.40. Фантастыка на экране.

Канал НТВ
* 17.00, 19.10. Мультфільмы.
17.30. Энцыклапедыя цудаў.
18.00, 21.00. Сёння.
18.35. "Матадор" К.Эрнста.
◆19.20. Лайза Мінэлі ў фільме "Час жыць" (ЗША).
21.35. "У пагоні за вясёлкай" 4-я серыя.
22.30. Часіна.
* 22.50. Мультфільм для дарослых.

■ 27, серада

Беларускае тэлебачанне
9.05. "Ансамбль танца Рэспублікі Беларусь".
9.45. "Першая гістарычная..." Да выхаду першага тома Беларускай гістарычнай энцыклапедыі.
10.15. "Жыву і памятаю"
11.10. Студыя "Тэлесябрына".
12.00. "Край". Рабінзанада доктара Руселя.
12.30. Майстэрня.
12.50. "Край". Рабінзанада доктара Руселя (Мікалай Судзілоўскі). Частка 2-я.
◆13.10. "Сад".
14.35. Канцэрт майстроў мастацтваў Беларусі.
16.15. "Легенды Белай Вежы".
17.25. "Пяць зорак".
18.25. III Міжнародны музычны фестываль "Славянскі базар-94".
20.30. Кантакт.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. Пяць хвілін на жарты.
21.40. Пад купалам Сусвету.
21.50. "Люстра вады". Д/ф.
22.00. Святочны канцэрт, прысвечаны Дню незалежнасці.

Канал "Астанкіна"
8.00. Расійскі дайджэст.
* 8.15. "Казка пра Камара Камаровіча".
◆8.25. "Дзікая ружа".
8.55. Клуб падарожнікаў.
9.45. Дзелавы веснік.
10.00, 15.00, 17.00, 20.00, 23.20. Навіны.
* 15.25. "Вайна гобатаў".
15.50. Дзённік дзіцячага кінафестывалю.
16.10. Адказы.
16.40. Тэлерадыёкампанія "Мір".
17.25. На Гульнях Добрай волі.
17.50, 20.35. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
◆18.25. "Дзікая ружа".
18.50. Эксклюзіў.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.45. Маналог.
20.55. Перадача, якую не ўбачыць аўтар. Ю.Нагібін.
21.15. "Бігс" (Італія).
23.30. На Гульнях Добрай волі.
0.10. Бумеранг.
0.40. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"
6.00, 11.00, 15.00, 22.00. Весткі.
8.00. Сусветныя навіны Эй-бі-сі.
8.30. Ранішні канцэрт.
◆8.45. "Санта-Барбара".
9.35. Чароўны куфэрачак.
9.45. Тэлегазета.
9.50. "К-2" прадстаўляе: "Пацалунак у дыяфрагму".
10.40. Сялянскае пытанне.
15.20. Студыя "Рост". "Чый бок?"
15.50. Там-там навіны.
16.05. Далёкі Усход.
16.50. На Гульнях Добрай волі.
17.55. Чэмпіянат Расіі па футболе. "Спартак" (Масква) – КамАЗ.
19.55. Падрабязнасці.
20.05. Пяць хвілін аб добрым жыцці.
◆20.10. "Санта-Барбара".
21.05. Фільм-прэм'ер.
21.20. Кур'ер Гульняў Добрай волі.
21.50. Ніхто не забыты.
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.30. Экран крымінальных паведамленняў.
22.40. Першынства Сусветнай лігі па валейболе. Расія–Балгарыя.
23.40. На Гульнях Добрай волі. Бокс.

Санкт-Пецярбург
11.00. Дзённік Гульняў Добрай волі.
12.00, 14.30, 18.30, 21.45. Інфарм ТБ.
12.10. Тэлемагазін.
* 12.15. "Прыгоды капітана Урунгеля". Фільм 3-ці.
12.25. "Нямецкая хваля".
12.55. "Чорны маклер". Фільм-спектакль.
◆14.45. "Незвычайныя прыгоды Карыка і Валі". 2-я серыя.
15.50. Памяці М.Ю.Лермантава. Тэлефільм.
16.55. Гульні Добрай волі.
18.55. "Выратаваць і захаваць". Музычны фільм.
19.45. Тэлемагазін.
19.55. Гульні Добрай волі.
22.00. Дзённік Гульняў Добрай волі.
23.05. Ваш стыль.
23.10. Музычны момант.

8-ы канал
◆18.00. "Карусель".
18.35. СОЛТЭК. Навіны.
◆19.10. "Хіл Стрыт Блюз".
* 20.00. Мультфільм.
◆20.35. "Марэна Клара". 49-я серыя.
◆21.40. Класіка кінематографа.

Канал НТВ
* 17.00. Мультфільм.
17.30. Энцыклапедыя цудаў.
18.00, 21.00. Сёння.
18.35. "Узыдзі, зорка ўспамінаў..."
◆19.20. "Апошняе вяселле мафіі". Фільм 1-ы (ЗША).
21.35. "У пагоні за вясёлкай". 5-я серыя.
22.30. Часіна.
23.00. Кафэ "Абломаў".

Каб зэканоміць ваш час:
◆ мастацкія фільмы
* мультфільмы

ПЕРАПІСКА

ДАВАЙЦЕ ПАЗНАЁМІМСЯ

☐ "Дзве сімпатычныя дзяўчыны пазнаёмяцца з хлопцамі 16—19 гадоў.
Пра сябе: Наталля, па гараскопу Авен (год Казы), шатэнка, вочы кара-зялёныя, 15 гадоў, рост 170 см.
Святлана, па гараскопу Рак (год Каня), брунетка, вочы карыя, 16 гадоў, рост 170 см.
Пісаць на адрас: 225157, Брэсцкая вобл., Пружанскі р-н, в.Магілёўцы. Лукашэвіч Наталлі ці Гавейна Святлане."

☐ "Хлопец жадае пазнаёміцца з дзяўчынай да 18-ці гадоў.
Пра сябе: 18/176, без шкодных звычак. Адкажу ўсім.
Пісаць на адрас: 220056, г.Мінск, вул.Уручская, д.2, кв.64. Навуменка Івану."

☐ "Мне 21/178/74, жыву ў сельскай мясцовасці, характар спакойны, не куру, спіртным не злоўжываю, даволі сціплы. Раней у шлюбе не састаяў.
Жадаю пазнаёміцца з мілай, прывабнай дзяўчынай з сельскай мясцовасці 18—22 гадоў для стварэння сям'і.
Адкажу на ўсе лісты з фота.
Адрас у рэдакцыі (абанент 38)."

☐ "Дзяўчына (20/165, Цялец) пазнаёміцца з сур'ёзным хлопцам, які, пажадана, нарадзіўся ў год Сабакі, Каня або Казы.
Пісаць на адрас: 247210, Гомельская вобл., г.Жлобін, Галоўпаштамт, п/п VIII-ЛЮ № 510363."

☐ "Вайсковец з цікаўнай знешнасцю жадае перапісвацца з цікаўнай і прыгожай дзяўчынай да 22-ці гадоў.
Пра сябе: 20/187, спартыўнага целаскладу, без шкодных звычак, з пачуццём гумару.
Адрас у рэдакцыі (абанент 39)."

☐ "Дзве дзяўчыны, Надзея 16/160, Вадалей з зялёнымі вачыма і Валерыя 16/165, Казярог з карымі вачыма, жадаюць пазнаёміцца з хлопцамі 17—22 гадоў. Адкажам на ўсе лісты з фотаздымкамі.
Пісаць на адрас: 222120, г.Барысаў, пер.Мопраўскі, 10. Надзеі."

☐ "Для стварэння дружнай і моцнай сям'і жадаю пазнаёміцца з жанчынай да 32 гадоў без шкодных звычак, якая не палохаецца цяжкасцей у жыцці.
Пра сябе: 26/176, разведзены. Не люблю падману, хлусні і здрады. Па гараскопу Леў.
Пісаць на адрас: 247170, Гомельская вобл., Кармянскі р-н, г/п.Карма, вул.Ілюшчанка, 39, кв.58. Аляксандру."

☐ "Пражываю ў сельскай мясцовасці адна, працую ў саўгасе, 50/160, выгляд прыстойны, разведзена, у вольны час чытаю кнігі, газеты. Жыллём забяспечана.
Хачу знайсці сябе прыстойнага спадарожніка жыцця 50—55 гадоў, які згодны на пераезд.
Пісаць на адрас: 211818, Віцебская вобл., Глыбоцкі раён, п/а Ламашы, в.Сяменчыкі. Рудаковай Алене Дзмітрыеўне."

ШУКАЮ СЯБРОЎ

☐ "Хлопец 14-ці гадоў пазнаёміцца з дзяўчатамі для сяброўства.
Пра сябе: Віталь, мінчанін, захапляюся сучаснай музыкай, іграю на гітары. Адкажу на ўсе лісты з фота.
Адрас у рэдакцыі (абанент 40)."

☐ "Пазнаёмімся з дзяўчатамі 15—17 гадоў і хлопцамі 17—20 гадоў.
Пра сябе: Святлана, 15/169, па гараскопу Цялец, вочы блакітныя, бландзінка.
Аксана, 16/164, па гараскопу Казярог, вочы блакітныя, бландзінка.
Любім слухаць сучасную музыку, чытаць кнігі.
Пажадана фота.
Пісаць на адрас: 222219, Мінская вобл., Смалявіцкі р-н, п/а Дынараўка, в.Лужкі, д.1. Аксане."

КІНААФІША МІНСКА

БЕЛАРУСКАМУ КІНО – 70 ГАДОЎ

У гарадах і вёсках рэспублікі пачаліся кінапаказы, прысвечаныя слаўнай даце — 70-годдзю беларускага кіно. З цікавасцю паглядзяць гледачы такія мастацкія стужкі, як "Палескае паданне", "Нашы суседзі", "Паўлінка", "Строгая жанчына", "Лясныя арлы", "Першыя выпрабаванні", "Чалавек не здаецца", "Крыніцы", "Каханая", "Чалавек, які браў інтэрв'ю", "Воля Сусвету", "Віцебская справа", "Чырвонае лісце" і многія іншыя.

"Каб выжыць"

Карціна знята сумесна з кінамайстрамі Расіі і ЗША. Аўтары сцэнарыя — Усевалад Плоткін, Алена Караваешнікава, Аляксандр Арыстаў, рэжысёр-пастаноўшчык — Усевалад Плоткін.

Гэты баявік зроблены прафесійна. З дынамічным мантажом, добра пастаўленымі бойкамі, пагонямі, акрабатычнымі скачкамі з верталётаў. Ёсць у ім і шчымлівая, не пазбаўленая меладраматызму лінія, звязаная з гісторыяй падлетка, які трапіў у жорсткі вір падзей. Падзеі адбываюцца ў Сярэдняй Азіі, а, як гаварыў вядомы Фёдар Сухаў, Усход — справа тонкая...

У галоўных ролях заняты Уладзімір Мяньшоў, Аляксандр Разенбаум, Сяргей Векслер.

"Не страляйце ў мяне, калі ласка"

Карціна створана рэжысёрам Гары Тарнапольскім у сумесным прадпрыемстве "Рэтур" па сцэнарыю Ігара Чаркаскага і Ірыны Васіленка.

Гераіня фільма — маладая жанчына Рыта — захоплена складанымі ўзаемаадносінамі з двума мужчынамі. Яна не хоча пакінуць свайго мужа Альгіса, але і не можа паставіць крыж на сувязі з тэлеаператарам Сяргеем. Альгіс — зусім не традыцыйна падмануты муж, і наогул гэты персанаж выходзіць за рамкі верагоднасці, становячыся своеасаблівым сімвалам жорсткага і бязлітаснага часу. Гэта драпежнік, за штучнай усмешкай якога — упэўненасць у сабе, сваіх грашах, сваіх сувязях, сваіх міліцыянерах і сваіх рэкецірах: і тыя, і другія па загаду гаспадара сочаць за яго нявернай жонкай...

Галоўныя ролі выконваюць Маргарыта Вішнякова, Сяргей Гармаш, Альгіс Матулёніс, Аксана Нямчук.

"Лепшыя ў Нью-Йорку"

Гэтую каляровую мастацкую кінастужку прапануюць увазе гледачоў кінематаграфісты ЗША. Сцэнарый напісалі Крэйг Харал і Чак Вансент, рэжысёр-пастаноўшчык — Чак Вансент.

Фільм уяўляе сабой іскрамётную камедыю. У ім апавядаецца пра тое, як тры маладыя жанчыны вырашылі пакінуць старажытнейшую прафесію і выйсці замуж за мільянера, такім чынам забяспечыць сабе прыемнае і бесклапотнае жыццё. Але іх першыя спробы прыцягнуць увагу багатых мужчын аказваюцца беспаспяховымі — усе лёгка распазнаюць, з кім маюць справу...

У адчаі жрыцы кахання звяртаюцца да свайго агульнага сябра Дага — майстра пераўвасабленняў. Ён бярэцца навучыць жанчын, як паводзіць сябе ў грамадстве, каб іх прымалі за лэдзі. І пачалася цэлая серыя забаўляльных прыгод...

Цудоўна праводзяць свае ролі ў фільме Джэніфер Дэлора, Рут Колінз, Хэйдзі Пейн, Скот Бейкер і іншыя акцёры.

• •

26 ліпеня

"МАСКВА": "Бывайце здаровы!" (д/ф) — перад пачаткам сеансаў. "Прынц з Нью-Йорка" — 13.00, 17.00, 19.00, 21.00. "Я абяцала, я пайду" — 15.00. Інфармацыйна-пацяшальная праграма — 22.00.

"КАСТРЫЧНІК": "Прынц з Нью-Йорка" — 14.20, 16.00, 19.20, 21.00. "Прыватны курорт" — 17.40. Музычна-пацяшальная праграма "Макс-шоу" — 21.30.

"АЎРОРА": "Лепшы з лепшых" (д) — 14.00. "Рускі бізнес" — 13.30 (л), 19.00. "Кібарг-паліцэйскі"** — 15.20, 17.10, 21.00. "Іспанская ружа"*** — 15.50, 17.40, 19.30, 21.20.

"БЯРЭСЦЕ": "У паласе прыбою" — 12.30 (бяспл.сеанс). "Іспанская ружа"*** — 14.30, 17.50, 21.10. "Кібарг-паліцэйскі"** — 16.10, 19.30. "Калі ласка, у паўналецце" — 12.00, 15.10, 18.30, 20.30. "Я аб'яўляю вам вайну" — 13.40, 17.00.

"ВІЛЬНЮС": "Іспанская ружа"*** (эратычны трылер) — 13.40, 18.40, 22.00 (н). "Шлюб па-амерыканску" — 17.00, 20.20. "Кібарг-паліцэйскі"** (фантастычны баявік) — 12.00, 15.20. Інфармацыйна-пацяшальная праграма — 20.30.

"ДРУЖБА": "Крутая дзяўчынка"** (дэтэктыўная камедыя) — 16.50. "Пятая малпа" (прыгодніцкі фільм) — 15.00, 21.20. "Клеапатра" — 18.20.

"ПАРТЫЗАН": "Прынц з Нью-Йорка" — 14.40, 18.00, 19.40, 21.20. "Тыдзень старшакласнікаў" — 13.00, 16.20.

"ПЕРАМОГА": "Балтыйцы" — 13.00, 20.20. "Іспанская ружа"*** — 14.50, 16.40, 18.30.

"САЛЮТ": "Прынц з Нью-Йорка" — 13.20, 15.00, 18.00, 19.50, 21.40. "Брудная бялізна" — 12.00, 16.40.

"СУЧАСНІК": "Дэтэктыў Кід" — 14.20 (л). "Небяспечная гульня"**** — 16.00, 17.40, 19.20, 21.00.

"БЕЛАРУСЬ": "Шпіёнскія страсці" — 12.20, 17.40, 19.30. "Інтэрпол" — 12.10, 17.20, 19.10. "Паліцэйскі сабака" — 10.30, 15.40. "АНА" (Асабліва надзейны агент) — 14.10, 21.20. "Гарачая цэль" — 14.00, 21.00. "Непераможная нага" — 10.40, 16.00.

"КІЕЎ": "Рэма: не ўзброены і вельмі небяспечны" — 15.00, 17.00. "Эмануэль"**** — 19.00, 20.50.

"КАМСАМОЛЕЦ": "Зборнік часопісаў "Ералаш" (д) — 10.30. "Па краі бездані" — 15.00, 19.30, 21.10. "Насця" — 14.00. "Крутая дзяўчынка"** — 12.00, 16.00, 18.00, 19.30, 21.00. Зала індыйскага фільма: "Каханне, каханне, каханне" (2 с.) — 17.00.

"МІР": "Крутая дзяўчынка"** — 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.00. "Кібарг-паліцэйскі"** — 11.00, 15.00, 19.00. "Глушыцель"** — 13.00, 17.00, 20.40. Відэазала: "Сучасныя Боні і Клайд" (крымінальная драма) — 15.30, 17.30, 19.30.

"ПІЯНЕР": "Марыя Мірабела" (д) — 10.30. "Вогненная карона" (д) — 15.10. "Гарачыя галовы" — 11.50, 17.00. "Беглы агонь" — 13.20, 20.10. "Насця" — 18.30.

"РАКЕТА": "Шпіёнскія страсці" — 16.10, 19.30. "Зандалі і яе мужчыны"**** — 17.50, 21.10.

"РАДЗІМА": "Шпіёнскія страсці" — 14.00, 17.10, 20.20. "Варожасць"** — 15.30, 18.40. Відэазала: "Прыгоды Рабінзона Крузо, марака з Йорка" — 16.00. "Узвод" — 18.00. "Іствікскія ведзьмы" — 20.00.

"ЗМЕНА": "Быць каханай"*** — 16.40, 20.10. "Гарачыя галовы" — 15.00, 18.30.

"ЦЭНТРАЛЬНЫ": "Хэпі-энд" — 10.30. "Крутая дзяўчынка"** — 12.00, 15.00, 18.00. "Шлюб па-амерыканску" — 13.30, 16.30, 19.30. "Мост цераз Касандру" — 21.00.

"ЭЛЕКТРОН": "Смех і гора ля Бела мора" (д) — 11.10. "Шпіёнскія страсці" (авантурная камедыя) — 14.00, 18.00, 21.40. "Інтэрпол" — 16.00, 20.00. "Моцны арэшак-2" (1,5 с.)** — 13.00, 17.00, 21.00. "Самаволка" — 15.20, 19.20.

"АВАНГАРД": "І як... Ікар" (захапляючы дэтэктыў) — 17.00. "Вясёленькая нядзеля" — 19.00.

"ЗНАМЯ": "Паліцэйская хватка" — 16.20. "Бакенбарды" — 18.00. "Аголенае танга"*** — 20.00.

"УДАРНІК": "Камандо" — 15.30. "Гладыятар па найму — 17.10. "Гарачая страсць" (2 с.) — 18.50.

ГАСПАДЫНЯ

Лета прыносіць нам не толькі "сонечныя ванны", духмяныя кветкі, смачныя ягады, садавіну, гародніну, зялёную мураву і лясны водар. Летам чалавек жыве крыху "не так", як зімой ці восенню. У лета свае законы і патрабаванні да нас, нашай вопраткі, нашых густаў і нават нашых паводзін. Ну вось, напрыклад, ці ведаеце вы, што летам водар звычайных духоў успрымаецца намі мацней, чым зімой? Такая ўласцівасць нашага абаняння. Улічваючы гэта, пастарайцеся карыстацца духамі з большай асцярожнасцю.

Ніколі не пырскайце духі на скуру, нядаўна працёртую адэкалонам. Духі і адэкалон, дарэчы, несумяшчальныя. Не стварайце вакол сябе "букет" водару, ад якога людзі будуць чмыхаць.

***

Злоўжываць духамі нельга, асабліва летам. Жанчына з добрым густам ніколі не дазволіць сабе пахнуць як парфумны магазін.

***

А ці ведаеце вы, што шоўк, капрон, нейлон не затрымліваюць паху. Колькі б вы не пырскалі духамі на адзенне з такіх тканін — карысці не будзе. Лепш наносьце духі на скуру за вушамі ці пад падбародкам.

***

Летам мы звычайна абуваем лёгкі абутак — басаножкі, тэкстыльныя ці вельмі адкрытыя туфлі. Гэта добра, няхай ногі адпачываюць. А вось калі ў вас ёсць лакавы абутак, пастарайцеся не насіць яго ў гарачыню. Помніце, пры тэмпературы 30 градусаў і вышэй лакавая плёнка размякчаецца, губляе трываласць, можа патрэскацца. І туфлі вашы канчаткова сапсуюцца...

***

Першая маладая бульба — сапраўдны ласунак летам. А вось абіраць яе мы, жанчыны, не любім. Рукі чарнеюць, дрэнна адмываюцца. А вы паспрабуйце такі спосаб: у лыжку мукі дабаўце некалькі кропель лімоннага соку, размяшайце. І гэтай сумессю добра пратрыце вашы рукі. Цёмныя плямы лёгка змыюцца.

***

Вы збіраецеся абіраць маладую бульбу? Папярэдне добра змачыце рукі воцатам і дайце ім высахнуць не выціраючы. Чарната ад маладой бульбы да вашых рук не прыстане.

Вы абіралі агародніну, і ад гэтага ў вас пачарнелі пазногці. Патрыце іх кавалачкам лімона ці ватным тампонам, змочаным лімоннай кіслатой або воцатам.

***

Летам у многіх з нас шмат працы на дачным участку, на агародзе. Здараецца, што пасля гэтага вельмі цяжка адмыць рукі. А вы зрабіце раствор з мыльнай вады і дабаўце ў яго лыжку цукровага пяску. Рукі вашы лёгка адмыюцца.

***

Зяленіва на нашых сталах летам — нязменная прыправа да ўсіх страў. Добра, калі вы можаце яго падаць прама з градкі на стол. Свежая пятрушка, сельдэрэй, кроп — гэта цудоўна! А вось вы прынеслі зяленіва з рынку. Яно завяла і мае не такі прывабны выгляд, як свежае. Акуніце яго спачатку ў гарачую ваду, а потым тут жа ў халодную. Зяленіва "ажыве", стане як свежае.

***

Летам мяняецца і наша меню. Страў з гародніны, садавіны, грыбоў, ягад на сталах паяўляецца ўсё больш. Гаспадыні імкнуцца разнастаіць сняданні, абеды, вячэры за кошт "раслiннай" ежы". І правільна робяць. Нашым арганізмам трэба аднавіць запас вітамінаў, страчаны зімой. Фантазія гаспадынь тут невычарпальная. Прапануем і мы некалькі рэцэптаў страў з агародніны.

Наступны нумар "Чырвонай змены" выйдзе 30 ліпеня г. г.

Надвор'е

Сёння ўдзень па рэспубліцы ападкаў не чакаецца. У рэспубліцы па-ранейшаму вельмі высокая пажарная небяспека. Не забывайце аб асцярожным абыходжанні з агнём у лесе. Тэмпература паветра ў Віцебску – +24–+26°, Магілёве – +25–+27°, Мінску – +26–+28°, Гомелі – +27–+29°, Гродна – +29–+31°, Брэсце – +30–+32°.

У наступныя двое сутак захаваецца сухое і гарачае надвор'е. Тэмпература ноччу – +13–+18°, удзень – +27–+32°.

Валянціна СКРЭБЕЦ, інжынер-сіноптык Белгідрамета.

Дзяжурны рэдактар Валянцін БАРЫСЕВІЧ
Стыльрэдактар Валянціна СКАРЫНКІНА

Заснавальнікі: ЦК СМБ, калектыў рэдакцыі газеты "Чырвоная змена".
Выдавец: газетна-выдавецкае закрытае акцыянернае таварыства "Маладняк", 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
Газета ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Набрана і звярстана ў наборна-выдавецкім бюро "ЧЗ".
Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", 220013, г.Мінск, пр. Ф. Скарыны, 79.
Выходзіць у аўторак, чацвер і суботу.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць прыведзеных фактаў. Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.
Час падпісання ў друк: па графіку – 19.20, падпісана – 19.20.
М. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Індэкс 63129. Тыраж 45 000. Зак. 81.

АДРАС РЭДАКЦЫІ:
220013 г.МІНСК, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмная – 68-26-27; намеснікі галоўнага рэдактара – 32-12-82, 68-29-45; сакратарыят – 68-29-28; аддзел палітыкі – 68-25-55; аддзел эканомікі і сацыяльных праблем – 68-28-52; аддзел культуры і гістарычнай спадчыны, маральна-этычнага выхавання –68-29-56; аддзел пісьмаў і вывучэння грамадскай думкі – 68-28-32; аддзел школьнай і студэнцкай моладзі – 68-25-93; аддзел інфармацыі, аглядальнікі – 68-29-26; аддзел Ілюстрацыі – 68-27-74, 68-25-41; ул. кар. па Брэсцкай вобл. – (01622) 5-57-57, ул. кар. па Віцебскай вобл. – (02132) 2-36-37.;
РЭКЛАМНАЯ СЛУЖБА – тэл.68-29-45, 68-27-21. Факс: 32-21-03.

Галоўны рэдактар Уладзімір БЕЛЬСКІ